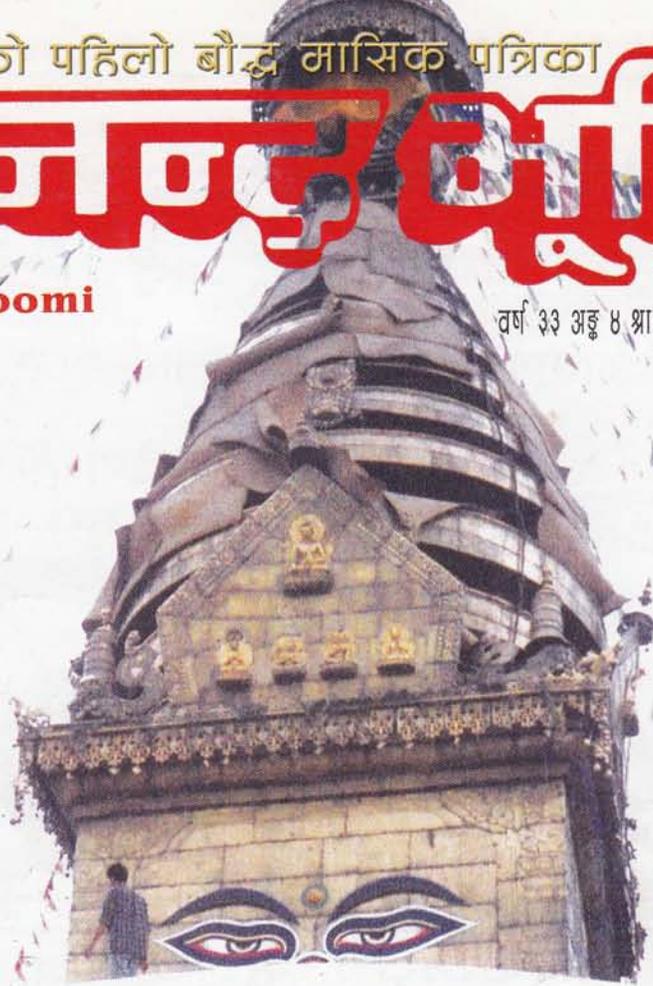

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका

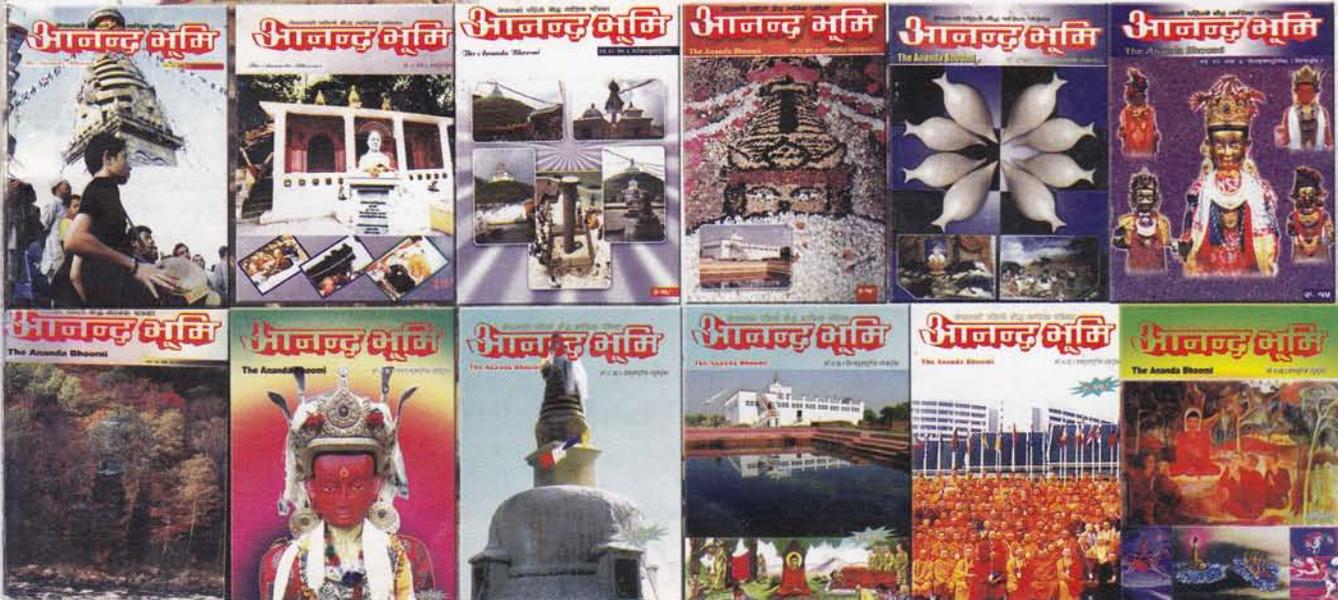
आनन्द भूमि

The Ananda Bhoomi

वर्ष ३३ अङ्क ४ श्रावणपूर्णिमा (गुंफुतिह)

रु.१५/-

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका

आनन्दभूमि

बु.सं. २५४९ ने.सं. ११२५ गुंपुन्हि

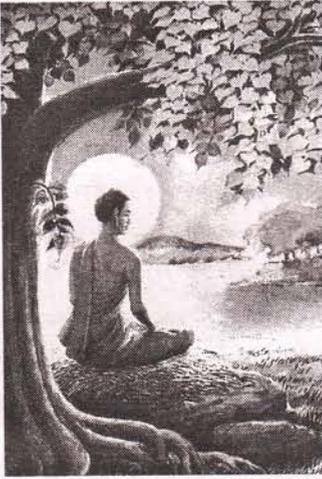
२०६२, श्रावणपूर्णिमा

वर्ष ३३ अंक ४

The Ananda Bhoomi A Buddhist Monthly:

Year. 33 No. 4

बुद्ध वचन

यो चे उप्पतितं कोधं - रथं भन्तं व धारये ।
तमहं सारथि ब्रूमि - रस्मिग्गाहो इतरो । जनो ॥

जस्ले बह्दनगएको क्रोधलाई रथ रोके भैं रोक्छ,
उसलाई नै वास्तविक सारथी भनिन्छ, अरु त
केवल लगाम समाउने मात्र हुन् ।

Those who hold back rising anger like a
rolling chariot are real charioteers. Others
merely hold the reins.

कार्यालय ठेगाना

आनन्दकुटी विहार गुथि

पोष्ट बक्स : ३००७, आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू
फोन : ४२७१४२०, फ्याक्स : ४२२८०९७
ई-मेल : anandkutibihar@ntc.net.np

विषय सूची

१) सम्पादकीय	-	२
२) पाठक प्रतिक्रिया	-	३
३) विश्व शान्तिको लागि बुद्धधर्मको आवश्यकता	-स्वस्तिरत्न शाक्य	४
४) बुद्धधर्ममा देखापरेका विकृति र विचलनहरू.....	-ड. सानुभाई डंगोल	७
५) अन्धविश्वासको जाँतोमा पिसिएका मानवजगत	-केवलकृष्ण	१०
६) अनमोल मानव जीवन	-मोहनप्रसाद शाक्य	११
७) बालमञ्च	-	१२
८) बुद्धधर्म्य लाभ छु बिचाः	-भिक्षु सुजनकीर्ति	१५
९) दुःख अले बुकिया कारण	-रत्न श्रेष्ठ	१८
१०) Ending Anger	-Ven. Master Hsing Yun	२०
११) Peace ! Where art thou ?	-Dr. Ganesh Mali	२२
१२) बौद्ध गतिविधि	-	२३

आवर

गुंला महिनाभरि मेला लाग्ने स्थान काठमाडौंस्थित
स्वयम्भूस्तुप र पछिल्लो वर्ष प्रकाशित आनन्दभूमि
बौद्ध मासिकको आवरणपृष्ठहरू

वार्षिक रु. १५०/-

एकप्रति रु. १५/-

वार्षिक ग्राहक बनी सहयोग गर्ौ

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका
आनन्दधूमि

निर्देशक

बिभु कुमारकाश्यप महास्थविर

सल्लाहकार

बिभु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर
तीर्थनारायण मानन्धर

सम्पादक

बिभु धर्ममूर्ति

प्रबन्ध सम्पादक

संघरत्न शाक्य

व्यवस्थापक

डा. अनूप श्रेष्ठ्याचार्य

सहयोगी

श्री. प्रज्ञारत्न / श्री. अशोक

आर्थिक व्यवस्थापक

माणिकरत्न शाक्य

विशेष सहयोगी

विभुवनधर तुलाधर

सहयोगी

मणिरत्न तुलाधर

सहयोगी

बुद्धजयन्ती समारोह समिति (श्रीघः),
बिभु मैत्री महास्थविर (लुम्बिनी), अ. इन्द्रावती,
सत्यना शाक्य, उर्मिला महर्जन, सरिता अवाले,
नरेश बज्राचार्य / विद्यादेवी शाक्य (बुटवल),
सुनकेशरी श्रेष्ठ (बनेपा), याम शाक्य (बेनी),
सर्जु बज्राचार्य (पाप्या), उत्तम बुद्धाचार्य (पोखरा),
कृष्णप्रसाद शाक्य (बाग्लुङ), विजय गुरुङ (लमजुङ)
शेखर शाक्य (नारायणगढ),
सुवर्णमुनि शाक्य (भैरहवा),

कम्प्युटर सज्जा

तथा

आवरण सज्जा

नसना कम्प्युटर सर्भिस, ४२४७०६५

मुद्रण

सुप्रवाह प्रकाशन प्रा. लि., ४२८०६९४

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहार गुधि
आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू

सम्पादकीय

संसारलाई हैन आफूलाई नै.....

संसार अतिवादका पूजारी हुन् । अतिलाई मात्र उसले महान् भनेर सोचिरहेको हुन्छन् । संसारमा भएका सबै अतिवाद दुःखदायक हो । एकै रसको भोजन स्वादिलो हुँदैन । स्वादिष्टताका लागि सबै ठिक्क मात्रामा मिलाई राख्नुपर्दछ । जीवनको लागि पनि यही वास्तविकता लागू हुन्छ । त्यसमा त्याग चाहिन्छ तर अनावश्यक देहदण्ड होइन । त्यसमा भोग चाहिन्छ तर इन्द्रियको दास बन्नलाई होइन-मार्ग माध्यम हो मध्यम मार्ग ।

मानिसहरू सुखको इच्छा गर्दछन् । दुःखदेखि डराउँछन् । तर दुःखलाई चिन्ने प्रयास गर्दैनन् न त यसको कारण नै जात्रे प्रयास गर्छन् । जुन मनोविकारबाट मानिसहरू दुःखी छन् र संसारलाई पनि दुःखी तुल्याइरहेका छन् त्यस्ता मनोविकार-विकृति हटाउने चिन्ता वा चेतना उनीहरूमा छैन । आफ्नो चारैतिर जुन दुःखका कारणहरूले घेरिएका छन् ती कारणहरूलाई पन्छाउने चिन्ता वा चेतना उनीहरूमा छैन । बरु बाहिरी संसारमा नै उनीहरू अल्मलिरहन्छन् । कसैले धर्मको नाममा 'परलोक' नामक सुखको प्रलोभन देखाएर ठग्न भने संसार उसमाथि सन्तुष्ट भइरहेका हुन्छ, तर कुनै अर्को मानिसले राम्रो असल कुरा गरी सारलाई सार असारलाई असार भनी सुखको सीधा र सरल बाटो देखाइ दिन्छ भने संसारले उसलाई पागल सम्झिन्छ ।

मानिस चाहन्छ कि उसलाई अँध्यारो ठाउँमा केही खोज्ने काम देओस् जहाँ उसलाई अनेक कल्पनाको लागि पर्याप्त ठाउँ पाओस्, किनकि प्रकाशमा अथवा सत्यमा मनमा आए जस्तो कल्पना गर्ने अवस्था रहँदैन । प्रकाशमा त जति देखिन्छ मनले पनि त्यति नै देखिन्छ । तर मानिसलाई यतिकैमा कहाँ सन्तोष हुन्छ र ? उसलाई त अँध्यारोमा बसेर अनन्त कल्पना गर्ने चाहना भइरहेको हुन्छ ।

अगाडि ढुङ्गाको पर्वत छ । मलाई पनि थाहा छ र तिमीलाई पनि । अनि यहाँ आउने सबैलाई थाहा छ । तर त्यसले आफूलाई त चिनेकै छैन । जसलाई संसारले चिन्छ तर उसले आफूलाई चिन्दैन.... त्यस्तो ढुङ्गा हुने इच्छा तपाईंमा छ... । तर आफूले आफूलाई चिन्ने कोसिस गर्नु नै बेश हुन्छ चाहे संसारले चिनोस् या नचिनोस् । त्यसमा नै सबैको हित निहित छ । अतः बुद्ध भन्नु हुन्छ-

“अत्तना'व सुदन्तेन - नाथं लभति दुल्लभं”

“आफूलाई राम्रोसँग चिन्न र दमन गर्न सकेमा दुर्लभ स्वामित्व पनि प्राप्त हुन्छ ।”

पाठक प्रतिक्रिया

आनन्दभूमिको सफलताको कामना

तीन दशकको इतिहास बोकेको नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक 'आनन्दभूमि' नेपालमा बौद्ध समुदायका साथै सम्पूर्ण नेपाली समाजको नै शिखर जस्तो शिर बन्दैगइरहेको महशुस मैले गर्दै आइरहेको छु । यसमा बुद्धधर्म, बौद्धसंस्कृतिका साथै विश्वमा घटेका रोचक तथा अनुकरणीय गतिविधि पनि गरिएकोले अझ रोचक बन्दैगइरहेको

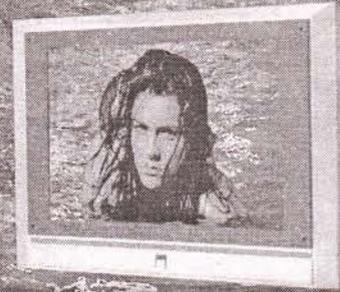
महशुस भएको छ । आशा यसलाई भविष्यमा पनि निरन्तरता दिनु हुनेछ । विभिन्न बौद्धिक समुदायले प्रतिनिधित्व गरेको यस पत्रिकाबाट हामीले अझ बढी पठनीय तथा ज्ञानवर्धक सामग्री पढ्न पाउने अपेक्षा राख्दै यसको उत्तरोत्तर प्रगतिको कामना गर्दछौं ।

सुशील तिमिल्सीना
विनायक सम्भनामार्गी
मिनभवन, आलोकनगर

SKYWORTH MULTI MEDIA

- *Surround sound system
- *Full multisystem with secam
- * LG picture tube
- *PCB sanyo 3y12
- *Child Lock
- *AV stereo
- *Full function Remote control

5 Years Warranty

SKYWORTH
COLOR TELEVISION

KIRARA
APPLIANCES

TOYO AC

GAS STOVE

RICE COOKER

CD/VCD/DVD/MP3

Shower Bath

Marketed by: **KIRARA** ELECTRONICS NEPAL
Fax: 4228401. Email: Kirara@vianet.com.np

विश्वशान्तिको लागि बुद्धधर्मको आवश्यकता

स्वस्तिरत्न शाक्य

इतुम्बहाल

एशियाली हिम श्रृंखलाको मध्यभागमा अति र स्वच्छ, शान्त हिमालयको काखमा रहेको एउटा सानो देश नेपाल । आजभन्दा २६२७ वर्ष अघि अर्थात ईस्वी पूर्व ६२६ को वैशाख पूर्णिमाको दिनमा यहीको एउटा मनोरस लुम्बिनी शाल उद्यानको शालवृक्ष मुनि महारानी मायादेवीको पवित्र कोखबाट राजकुमार सिद्धार्थको जन्म भएको थियो ।

त्यसताका कपिलवस्तु गणराज्यका राजा शुद्धोदन शाक्य र महारानी मायादेवी कि एकमात्र पुत्र राजकुमार सिद्धार्थ बालक कालको अतिकोमल उमेर देखिनै अति नै दयालु थिए । कुमार देवदत्तको बाणले भण्डै मरणान्त अवस्थामा पुगेको हाँस प्रति देखाएको माया, दया र करुणाले साक्षात् गरेको थियो । त्यसको अलावा घाइते हाँस प्रतिको अधिकार घाइते पार्नेको हुन्छ कि त्यसलाई बचाई प्राणदान दिनेको हुन्छ भन्ने तर्क राजा शुद्धोदन समक्ष प्रस्तुत गर्नु नै वास्तवमा परउपकारको लागि न्याय हुनुपर्छ भन्ने विद्वतापूर्ण तर्क थियो ।

राम्रो विरुवाको चिल्लो पात भने भै त्यसताकाका अति विद्वान १०८ जना ऋषिमुनिहरू मध्ये सबैभन्दा कान्छो कौण्डिन्य ऋषिले एक औला मात्र ठड्याएर गरेको भविष्यवाणी "सिद्धार्थ बुद्ध नै हुने छन्"-भन्ने ठोकुवा वास्तवमा राजकुमार सिद्धार्थ शान्तिको खोजीमा राजगृह त्याग गर्ने छ भन्ने कुराको पूर्व संकेत थियो । आफ्नो छोरालाई चक्रवर्ती राजा बनाउने राजा शुद्धोधनको अभिलाशा थियो जसले गर्दा राजकुमारको निर्मित रम्य, सुरम्य र शुभ नामका अति विलासी भवनहरू बन्धनको रूपमा तयार गराए । तर सोही विलासी बन्धन रूपी भवन दरवारको ऐश आराम, सांसारिक वैभव, सुमधुर संगीत, कोमल नर्तकीहरू आँखा लोभ्याउने नृत्य प्रदर्शन आदि नै वास्तवमा शान्तिको खोजीमा अग्रसर हुने ठूलो प्रेरणाको कारण बनेको थियो । राजकुमार सिद्धार्थले मानवमात्रको हित र कल्याणको लागि शान्तिको बाटो पत्ता लगाउने अठोट गरे ।

गृह त्याग गर्नु अघि राजकुमार सिद्धार्थले आफ्नो बाबु राजा सुद्धोधन समक्ष चारवटा माग प्रस्तुत गरेका थिए । पहिलो यस संसारमा फेरि जन्म लिनु नपर्ने, दोस्रो आफूलाई बूढो हुनुबाट बचाईदिने, तेस्रो आफ्नो सुन्दर शरिरमा रोग नलागोस् र चौथो आफू मर्नु नपर्ने । यी चार वटा मागहरू सरसरति हेर्दा अति उदेक लाग्दो छ तर यसैमा अति गहन दार्शनिकता लुकेको छ ।

अत्यन्त गहिरिएर चिन्तन गरेर बुझ्नु सक्ने, यसलाई खोजेर पत्ता लगाउन सक्ने, यसलाई बुझेर अरुलाई समेत बोध गर्नु सक्ने मानिस नै वास्तवमा बुद्ध बन्दछन् । यी अति गहिरो प्रश्नहरूको सहि जवाफ दिन सक्ने सक्षम बनाउने ज्ञान नै अनुत्तर सम्येक सम्बोधि ज्ञान हो । यही ज्ञान प्राप्त गर्नुलाई 'बुद्धत्व' भनिन्छ । बुद्धत्व प्राप्त गर्न सक्ने विभिन्न जुनीहरू मध्ये मनुष्य जुनी मात्र एक जुनी हो । त्यसैले मनुष्य जुनीलाई एक मात्र अति नै अमूल्य नररत्न जुनी भनी मानिएको हो ।

सिद्धार्थ कुमारले रागगृह त्याग गरेपछि बिना दुःख कष्ट नगरिकन सजिलै बुद्धत्व प्राप्त गरेको अवश्य पनि थिएन । शुरु शुरुमा निराहार रहेर आफ्नो हृष्ट पुष्ट शरिरलाई हाड र छाला मात्र बाँकी रहनुजेलसम्म कठोर तपस्या गरेका थिए । ६६ वर्षको कठोर तपस्याले पनि केही ज्ञान हाँसिल भएन । पछि आफ्नो चैत्य रूपी पवित्र शरिरलाई कष्ट दिएर मात्र ज्ञान प्राप्त गर्न नसकिने महशुस भयो । आफ्नो शरिर फेरि स्वस्थ र बलियो बनाउनु स्थूल आहारमा लागे । जस्तै गर्दा आफ्नो पवित्र शरिरमा नयाँ जोश र जाँगर बढेर स्वच्छ विचार र स्मरण शक्ति प्रशफुरित भएर आएको थियो । जुन एकाग्र भावनाको लागि अति महत्वपूर्ण तत्व थियो । गहिरिएर चिन्तन मनन गर्ने प्रेरणाको स्रोत बन्यो जस्तै गर्दा अन्तमा वैशाख पूर्णिमाको एक चहकिलो रातमा बोधि वृक्षमुनि कुश घास ओछ्याएर दृढ संकल्प गरि बजासनमा एकचित्तले ध्यान मग्न भए । ध्यान गहिरिदै गयो । मानसिक अन्धकारहरू हुदैगयो । ज्ञानका प्रकाश उज्यालिदै आयो । पूर्वानुस्मृति बढ्दै आयो । विधिन्न दुःखका कारणहरू ज्ञान हुँदै आयो । दुःखका कारणहरू कसरी थाहा हुँदै जान्छ भन्ने कुराहरू थाहा पाउँदै आयो । जन्म, जरा, व्याधी, मरणबाट मुक्त भई निर्वाण पथको ज्ञान अवबोध भयो । अनुत्तर सम्येक सम्बोधि ज्ञान लाभ भयो । सिद्धार्थ राजकुमारले बुद्धत्व लाभ गरे । सर्वज्ञ सम्येक संबुद्ध भए ।

बुद्धत्व प्राप्तपछि गौतम बुद्धले आफूले कठोर दुःख तपस्या गरि प्राप्त गरेको बोधिज्ञान अरु मानिसहरूलाई पनि बाँडेर दिने अठोट गरे । सर्वप्रथम पाँच जना "पञ्च भद्रीय बर्ग" कौण्डिन्य, वप्प, भद्विय, महानाम र अस्सजितलाई बुद्धधर्मोपदेश गरि बुद्ध धर्मको प्रतिपादन गरे । ती पाँचै जना भद्र वर्गहरूलाई भिक्षु बनाई प्रथम बौद्ध भिक्षु संघको जग हाले । ती "पञ्च भद्रवर्गिय

भिक्षु" भए । यसरी विश्व मानव इतिहासको यस पवित्र धरतीमा महामानव शाकामुनि गौतम बुद्ध, जन्मजरा, व्याधी र मरणरूपी दुःखहरुबाट मुक्त भएर आफू फेरी जन्म लिनु नपर्ने निर्वाणको लागि सदा सर्वदा तल्लिन भई विश्व शान्तिको लागि सदा सर्वदा समर्पित बौद्ध संघको उदय भयो । बुद्ध, धर्म, र संघ तीन अति अमूल्य रत्नहरुको रूपमा "त्रिरत्न" सबैको सामुन्ने खडा भयो । मानवमात्रको हित र कल्याणको लागि तीनवटा पारशर्मणिहरु त्रिरत्नको रूपमा सदैव खडा छ ।

बहुजन हिताय, बहुजन सुखायमा सदा तल्लिन गौतम बुद्धले सबै प्राणीहरु माथि अत्यन्त करुणा राखी मानव मात्रले अति सरल तरिकाले बोधिज्ञान प्राप्त गर्नसक्ने बाटो देखाई दिनु भएको छ । धम्मपदको २७३ औं गाथामा बुद्धले भन्नु भएको छ, ती मार्गहरु मध्ये अष्टांगिक मार्ग श्रेष्ठ, सत्यहरुमध्ये चतुरांग सत्य श्रेष्ठ, धर्महरुमध्ये वैराग्य धर्म श्रेष्ठ र मनुष्यहरु मध्ये शुद्ध दृष्टिवाला ब'द्ध श्रेष्ठ हो । यी वाक्यहरुमा निहित भावहरुलाई गहिरिएर चिन्तन मनन गरी हेरेमा बुद्ध धर्मको अर्थ सारको बोध हुने छ ।

चार वटा ध्रुव सत्यलाई चतुर आर्य सत्य भन्दछन् । (१) दुःख सत्य, (२) दुःख समुदाय सत्य, (३) दुःख निरोध सत्य र (४) दुःख निरोध आर्य सत्य नै बुद्ध धर्ममा चतुरआर्य सत्य भन्दछन् । यसको यथार्थ अर्थ बोध भएमा बुद्धत्व प्राप्त गर्ने मार्गमा सजिलैसित अगाडि बढेर सफलता हाँसिल गर्न सकिन्छ । यसैमा जन्म जरा व्याधि मरण रूपी दुःखबाट मुक्त भई निर्वाण प्राप्त गर्न सक्ने बौद्ध दर्शन निहित छ । यी चारवटा सत्यहरुलाई सहि तरिकाले पहिचान गरी सहि अर्थमा व्यवहार गरी एकाग्र चित्तले विचार गर्न सक्ने मानिसले नै वास्तवमा पूर्वानुस्मृति ज्ञान प्राप्त गर्न सक्षम हुन्छ । जस्ले गर्दा आफूले पहिले पहिले गर्दै आएको असल तथा खराब आचरणको यथार्थता छर्लङ्ग देख्न सक्ने चेतना हुन्छ । के कारणले के हुन्छ र कुन कुन कारणले के हुँदैन । कुन बस्तु कसरी उत्पत्ति हुन्छ र त्यो कारणले नाश हुन्छ भन्ने आदिको ज्ञानको बोध हुन्छ । भूत, वर्तमान, र भविष्यमा हुने विभिन्न अवस्थामा हुने परिस्थितिहरुको ज्ञान हुन्छ । मानिसहरु बुद्ध बन्न सक्ने हुँदै जान्छ ।

दुःखको सम्बन्धमा बुद्धले भन्नुभएको छ । जन्मनु दुःख हो । बुढो हुनु दुःख हो । रोगी हुनु दुःख हो । मर्नु दुःख हो । आफूलाई मन नपर्नेसँग बस्नु दुःख हो । आफूलाई मन पर्नेसँग छुटेर बस्नु दुःख हो । आफूले इच्छा गरेको वस्तु नपाउनु पनि दुःख हो । संक्षिप्तमा भन्ने हो भने पाँच उपादान स्कन्धहरु रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार र विज्ञान सबै दुःख हुन् ।

यी सबै दुःखका कारण छन् । हेतु छन् । ती हुन् तृष्णा । काम तृष्णा, भव तृष्णा र विभव तृष्णा । यी तृष्णाले गर्दामानिस सांसारिक भूमरीमा घुनिरहनुपर्ने हुन्छ । प्रिय वस्तुको इच्छा र

चाहनाले तृष्णा बढ्छ । तृष्णाले दुःखको जालमा फसाउँदै लैजान्छ ।

तृष्णालाई पूर्ण परित्याग गर्नु नै दुःखबाट छुटकारा पाउनु हो । दुःखको नाश गर्नु हो । जसलाई दुःख निरोध भन्दछन् । आफूले इच्छा गरेको वस्तुको विकल्प विचार गरेर प्राप्त हुनासाथ तृष्णाको अन्त्य हुन्छ । तृष्णाको निरोध हुन्छ । दुःख र दुःखको कारणबाट बच्न सकिन्छ ।

वास्तवमा भन्ने हो भने दुःख, दुःखको कारण, दुःख निरोध यी सबै दुःखहरुबाट मुक्त हुने, छुटकारा पाउन सक्ने एउटा बाटो छ । त्यो हो दुःख निराध गर्ने मार्ग । यसलाई बुद्ध धर्ममा आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग भन्दछन् । माध्यम मार्ग भन्दछन् । निर्वाण मार्ग भन्दछन् । शाक्यमुनि गौतम बुद्धले देखाउनु भएको एउटा सजिलो मार्ग-मध्यम मार्ग यही हो जस्को अनुहारणले मानवमात्रले यस सांसारिक जीवनको यथार्थताको बोध हुने, देख्न सक्ने, बुझ्न सक्ने आँखा दिनेछ र सांसारिक दुःखहरुबाट मुक्त भई अलौकिक परम शान्ति र आनन्द प्राप्त हुने छ । निर्वाण प्राप्त गर्ने ज्ञानको बोध हुनेछ र मानव बुद्ध बन्दछ ।

उक्त मध्यम मार्गमा आठ वटा अंगहरु भएकोले नै यसलाई आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग भनेका हुन् । ती आठवटा ज्ञान रूपी अङ्गहरु १. सम्यक दृष्टि २.सम्यक संकल्प ३.सम्यक वाचा ४.सम्यक कर्मान्त ५.सम्यक आजीविका ६.सम्यक व्यायाम ७.सम्यक स्मृति र ८.सम्यक समाधि ।

संक्षेपमा आर्य अष्टाङ्गिक मार्गका विभिन्न अंगहरुले माजिसहरुलाई यसरी विस्तार बोध गर्दै बुद्धत्व प्राप्त गर्न सक्षम बनाउने बाटोमा दोहोर्थाउँदै लाने छ । यसलाई गहिरिएर विचार गर्दै लानु आवश्यक छ ।

१. सम्यक दृष्टि :- ठीक तरिकाले हेर्ने विचार गर्ने, आफ्नो शरिर, वचन र मनले गर्ने राम्रो नराम्रो कामको ठीक ज्ञान राख्ने । असल काम मात्रमा दृष्टि राख्ने । हिंसा नगर्ने, चोरी नगर्ने, व्यभिचार नगर्ने शरिरले गर्ने कायिक हुन् भने भूठो भाषण नगर्ने, अरुको पोल नखोल्ने, छुद्र भाषण नगर्ने र धेरै कमवाद नगर्ने वाचिक हुन् । त्यसरी नै अरुको लोभ नगर्ने, बदला लिने भाव नराख्ने र भूठो धारण नलिने चैतषिक हुन् । यी काय, वाक र चित्तले ठीक ठीक दृष्टि पुर्याई राम्रो नराम्रो कर्मलाई कामलाई ठीक ठीक तरिकाले हेर्ने, बुझ्ने र धारण गर्न सक्ने ज्ञानलाई नै सम्यक दृष्टि भन्दछन् । यस भौतिक संसारमा उत्पत्ति भएका सबै संस्कारहरु अनित्य छन् भन्ने ज्ञान हुन भनेको सम्यक दृष्टि हुनु हो ।

२. सम्यक संकल्प :- आफ्नो शरिर, वचन र मनले कसैको पनि घाट-प्रतिघाट नहुनेगरी ठीक र असल विचारले प्रण गर्ने प्रतिज्ञा गर्ने नै सम्यक संकल्प हो । कसैको पनि शरिर र मनमा चोट नपुग्ने गरि राम्रो कामको लागि सदै तल्लिन हुने गरी गरिने प्रतिज्ञालाई नै सम्यक संकल्प भन्दछन् । जन्म, जरा व्याधी

र मरण रुपी दुःखबाट आफू र अरुलाई पनि छुटकारा दिलाउन गरिने संकल्प नै वास्तवमा सम्यक संकल्प हो ।

३. सम्यक वाचा :- आफ्नो पवित्र मुखबाट निस्कने बोलिने अरु कसैको पनि चित्त नदुख्ने गरि मिठो बोल्ने र सत्य वचनमात्र धारण गर्नु नै सम्यक वाचा हो । भ्रूठो बोली ननिकल्ने, अरुको पोल नखोल्ने, छुद्र भाषण नगर्ने र सधैं मिठो मधुर वचनले ठीक ठीक बोली वचन गर्नुलाई नै सम्यक वाचा भन्दछन् ।

४. सम्यक कर्मान्त :- सधैं असल काम मात्र गर्नु सम्यक कर्मान्त हो । आफ्नो यस चैत्य रुपी पवित्र र अति अमूल्य जीवनको शरिरले नराम्रो, खराब तथा हानीकारक कार्यहरू नगरिकन सधैं राम्रो, असल र अरु सबैलाई हित हुने काम मात्र गरिरहनुलाई सम्यक कर्मान्त भन्दछन् ।

५. सम्यक आजीविका :- सधैं राम्रो कामहरू मात्र गरेर यस अमूल्य मानव जीवन निर्वाह गर्नुलाई सम्यक आजीविका भन्दछन् । आफ्नो जीवन निर्वाह गर्नुको लागि राम्रो कामहरू गरेर मात्र बाँच्नुपर्छ । बुद्धले भन्नुभएको छ कि हातहतियारको व्यापार, प्राणीको किकबेचको व्यापार, मासुको व्यापार, मादक पदार्थको व्यापार र विष आदिको व्यापार गरी जीवन निर्वाह गर्नुलाई भ्रूठो आजीविका भन्नुभएको छ । त्यस्तो भ्रूठो कामहरू गर्नबाट बचेर असल तथा राम्रो काम गरेर आफ्नो जीवन निर्वाह गर्नुलाई नै सम्यक आजीविका भन्दछन् ।

६. सम्यक व्यायाम :- खराब भावनाहरू उत्पन्न हुनु नपाउने गरि आफ्नो पञ्च इन्द्रियहरूलाई संयम गरी राख्नु नै सम्यक व्यायाम हो । मानिसहरूको यस कोमल मन सधैं केही न केही कुराले विचलित हुन सक्छ । त्यसरी आफ्नो मन विचलित हुन नपाउने गरी सधैं मनलाई आफ्नो वशमा राखि संयम धारणा गरिराख्नुलाई नै सम्यक व्यायाम भन्दछन् । सधैं अकुशल भावना नआउने गरी राम्रो भावनाहरू मात्र आउने गरी सजग भएर बस्नुलाई सम्यक व्यायाम भन्दछन् ।

७. सम्यक स्मृति :- आफ्नो मनलाई संयममा राखी सधैं राम्रो काममा मात्र तल्लीन हुनाले एकाग्रता हुन्छ । नराम्रो कुरामा मन जाँदैन जस्ले गर्दै राम्रो मात्र सम्भना रहन्छ । कहिल्यै पनि नराम्रो भावना नआउन गरि आफ्नो मनलाई संयम गरी असल कामको चेतना जागिरहन्छ, यसलाई सम्यक स्मृति भन्दछन् । सम्यक स्मृतिले पूर्वानुस्मृतिको विकास भएर जान्छ र आफ्नो पूर्वजन्मको कार्यहरूमा समेत दृष्टि पुग्न सक्ने ज्ञान प्राप्त हुँदै जान्छ । यसैलाई नै सम्यक स्मृति भन्दछ ।

८. सम्यक समाधि :- आफ्नो चित्तलाई सधैं असल कार्यमा मात्र एकाग्र चित्त गराइ राख्नु नै सम्यक व्यायाम हो । खराब भावनाहरू आउँला । आफ्नो मन विचलित होला नराम्रो काम हुन जाला भनी सधैं सचेत गरी एकाग्र भावनाले सचेत भई रहनुलाई नै सम्यक समाधि भन्दछन् ।

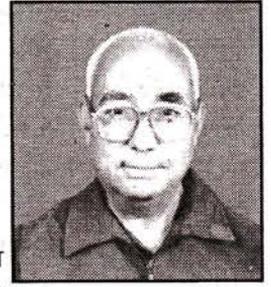
बोधिज्ञान प्राप्त गर्ने अति आवश्यक ती आठवटा महत्वपूर्ण अंगहरू नै आर्य अष्टाङ्गिक भनेका हुन् । प्रज्ञा - ज्ञानरूपी) शील - आचरण रुपी) तथा समाधि - एकाग्रता) लाई बुझ्न यी सरल मागलाई नै बुद्धले वास्तवमा मध्यम मार्ग भनेका हुन् । जुन मागको अनुसरण न त कठोर तपस्या गरेर नै प्राप्त गर्नुपर्दछ न त गृहस्थी त्यागेर नै । आफ्नो व्यवहार र आचरण सुधार गरेर सधैं असल, परोपकारी भावनाले मन वचन कर्मले एकाग्र भई बोध भई अगाडि बढ्न सक्ने एउटा प्रज्ञा ज्ञानको मार्ग हो । वास्तवमा भन्ने हो भने आफ्नो मानसिक शान्ति, गाउँ घरको शान्ति, देशमा शान्ति र विश्वमा शान्तिको विस्तार गराउन सक्ने एउटा असल मार्ग हो । शान्तिको मार्ग ।

विकासको चामसिमा पुगिरहेको आजको यस संसारमा बुद्धधर्मको शिक्षा व्यापकरूपमा विस्तार गर्नुपर्ने अति आवश्यक हुन आएको छ । शाक्यमुनि गौतम बुद्धका शाश्वत सन्देशहरूले प्रेरित भै विश्वमा शान्ति र राष्ट्र राष्ट्रमा आपसी सपभकारी कायम गराउने उद्देश्यले स्थापित संयुक्त राष्ट्र संघलाई पनि निकै गाह्रो हुने भएको महशुस गरिरहेका छन् । अन्तर्राष्ट्रिय शान्ति र सुरक्षा कायम गराउने, राष्ट्र राष्ट्रहरू बीचमा मैत्री सम्बन्धको विकास गराउने, मानवहितको लागि मानव अधिकार तथा मौलिक स्वतन्त्रताको संरक्षण सम्बर्धन गराउनका लागि अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा सहयोग जुटाउने आदि बुद्धका पञ्चशीलमा आधारित उद्देश्यहरू संयुक्त राष्ट्र संघको वडापत्रमा उल्लेख भई त्यसको सहि अर्थमा प्रयोग भइरहेकोले आज विश्वमा केहि मात्रमा शान्ति कायम भइरहेका छन् । तै पनि ईस्विको एकाइसौ शताब्दीमा प्रवेश गरेको आजको विश्वमा यत्र तत्र अशान्तिको हावा चलन थालिसकेका छन् जस्ले गर्दा शान्ति कायम गराउन कठीन भएर आइरहेका छन् ।

२१ औं शताब्दीको प्रारम्भ समयदेखिनै अफगानिस्तानको विश्वप्रसिद्ध बामियानको पहाडमा कुदिएको विश्वमा सर्वोच्च बुद्ध मूर्तिको विनाशले नै विश्व बौद्ध जगतमा अशान्तिको लहर चलन थालेको थियो । युनिस्को, संयुक्त राष्ट्र संघ तथा विभिन्न बौद्ध राष्ट्रहरू विरोधको बाबजुद पनि ऐतिहासिक कालमा एक प्रख्यात बौद्ध राष्ट्र, बुद्ध धर्मका अनुयायी विद्वान वर्गको जन्मभूमिको चिनारीको रूपमा अति प्रसिद्ध देश आजको युगको अफगानिस्तानले विश्व शान्तिमा खलबल ल्याउने प्रयास गरिरहेको अतिनै खेदको कुरो हो । त्यसैले आजको विश्वमा स्थीर शान्ति कायम राख्न विश्वको कुना काप्चामा भगवान शाक्यमुनि गौतम बुद्धको शाश्वत सन्देशहरू पुर्‍याउन पर्ने अतिनै आवश्यक भएको छ । यस प्रति विश्व मानव समुदायको ध्यान अवश्य पनि आकर्षित हुन नै छ भन्ने आशा गरेको छु । भवतु सव्व मेगलम् !

बौद्ध इतिहासका केही पृष्ठहरू :

बुद्ध धर्ममा देखापरेका विकृति र विचलनहरू सम्बन्धमा एक अध्ययन (३)

-डा. सानुभाइ डंगोल

शाक्यमुनि बुद्ध आदि बुद्धको अवतारको रूपमा

बुद्ध धर्ममा महायान सम्प्रदायको विकास भएपछि यसले स्थविरवादलाई निचा देखाउने मात्र प्रयास गरेको होइन बल्की शाक्यमुनि बुद्धलाई ऐतिहासिकबाट पौराणिक रूप दिई भक्ति परम्पराको पनि विकास गरे। यसै क्रममा यस परम्पराले शाक्यमुनि बुद्धलाई सर्वशक्तिमान परमात्मा आदि बुद्धको अवतारको रूपमा पनि प्रस्तुत गरे। यसबाट बुद्ध धर्मको मूल सिद्धान्तमा विकृति र विचलनहरू देखा परे। बरिष्ठ बौद्ध विद्वान एन. ऐयास्वामी शास्त्रीले बुद्ध धर्ममा देखा परेका यस प्रकारका विचलनहरूबारे लेखेका शब्दहरू तल उद्धरण गरिन्छ:

"Buddhism, as appears from the Pali Nikayas is a system founded entirely on ethical principles. It has no room for theism or theistic way of life. In other words, the Buddha never entertained the idea of God as ruling over the destiny of humankind. Nor did he think much of prayer and worship (ayacana, prarthana) as conceived by the Brahmins. Man's salvation, according to him, lay not in prayer and worship but in his own right efforts and wisdom. This aspect of Buddha's teaching may be called salvation through works. When, however, we examine Buddhist literature three or four centuries later we find that Buddhism has assumed a form which had developed features quite alien to its original concepts. Mahayana Buddhism turned the human Buddha, Sakyamuni, into an eternal and supreme deity presiding over the world, ready to grant boons to his devotees. The historical Buddha is only an emanation sent down by the Adibuddha to preach the Dharma and save mankind from its ills. People now began to pray and worship him in order to please him so that he might guide them to salvation. Buddhism thus became Buddha cult in Saddhadharma-pundarika, Gandavyuha and other Mahayana sūtras."¹⁰ अर्थात्

"पाली निकायहरू अध्ययन गर्दा बुद्ध धर्म पूरा हिसाबले नैतिक सिद्धान्तहरूमा आधारित रहेको देखा पर्दछ। यसमा ईश्वरवाद वा आस्तिक जीवनधारालाई स्थान दिइएको छैन। अर्को शब्दमा भन्ने हो बुद्धले मानवको भाग्यलाई निर्धारण गर्ने परमात्माको विचारलाई पटककै स्थान दिएको छैन। न त उहाँले ब्राह्मणहरूले सोचे जस्तै अर्चना र प्रार्थना सम्बन्धमा कुनै

विचार पोख्नु भयो। उहाँका सिद्धान्त अनुसार मानिसको मुक्ति उसकै सत्प्रयास र प्रज्ञामा भर पर्दछ प्रार्थना र अर्चनामा होइन। बुद्धको यस पक्षको उपदेशलाई श्रमको आधारमा प्राप्त गरिने मुक्ति भन्न सकिन्छ। जब हामी तीन अथवा चार शताब्दी पछाडिका बौद्ध साहित्य अध्ययन गर्दछौं त्यसबेला हामीले बुद्ध धर्ममा मौलिक अवधारणाहरूसँग पटककै नमिल्ने विशेषताहरू विकसित भएर अर्कै रूप धारण गरेको पाउँदछौं। महायान बुद्ध धर्मले मानुस बुद्ध, शाक्यमुनि, लाई आफ्ना भक्तहरूलाई वरदान दिन तयार रहेको विश्वलाई नियन्त्रण गर्ने अनन्त र सर्वोच्च देवताको रूपमा परिणत गरे। ऐतिहासिक बुद्ध मानव मात्रलाई दुःखबाट मुक्त गर्नको लागि धर्मोपदेश गर्न आदिबुद्धले पठाएको एक अवतार मात्र हो। मानिसहरूले अहिले उसलाई खुशि पार्नको लागि प्रार्थना र अर्चना गर्न थाले ताकि उहाँले उनीहरूलाई मुक्तिको लागि डोच्याओस्। बुद्ध धर्म यसप्रकार सद्धर्मपुण्डरिक, गण्डव्यूह र अरु महायान सुत्रहरूमा गएर बुद्ध परम्परा बन्यो।"

बुद्ध धर्ममा मिसिएका विकृत परम्पराहरू

बुद्ध धर्म हिन्दू धर्मको पूर्वरूप ब्राह्मण परम्परामा रहेको जातिवाद, पशुबलि, आदिको विरोधमा आन्दोलन छेड्ने प्रमुख धर्म हो। इस्वी सम्वत् ४०० देखि १२०० बीच यो धर्मको महायान परम्पराभित्र मन्त्र र तन्त्र परम्पराको विकास भई वज्रयान शाखा देखा परे। वज्रयान परम्पराको विकास भएपछि यो धर्म हिन्दू धर्मको ब्राह्मण परम्पराभन्दा पनि बढी विकृत र विसंगतियुक्त बन्नपुग्यो। सिद्ध आचार्यहरूको परम्परासँग मिसिएर बनेको वज्रयान परम्पराले बुद्ध धर्ममा अवलोकितेश्वर र बोधिसत्वहरूको नाममा भैरवीचक्र निर्माण र स्त्री सम्भोग जस्ता अति विकृत परम्परालाई स्थान दिएर बुद्ध धर्मकै वदनामी गर्ने काम शुरु गरे।

वज्रयान परम्पराले बुद्ध धर्मलाई यस प्रकार वदनाम गर्न पुगेको सन्दर्भमा सुप्रसिद्ध बौद्ध विद्वान श्री भरत सिंह उपाध्याय आफ्नो मन्तव्य यसरी पोख्दछन्:

"यसै समयमा अवलोकितेश्वर र अन्य बोधिसत्वहरूको नाममा भैरवीचक्रको निर्माण र स्त्री सम्भोगको प्रारम्भ पनि बौद्ध धर्ममा भयो। सारांश यो हो कि मन्त्र, हठयोग र मैथुन, यी तीन तत्वहरू बौद्ध धर्ममा यस समयमा प्रतिष्ठित भयो।... यस मन्त्रयानमा पनि हामी दुई प्रवृत्ति

¹⁰ N. Aiyaswamy, "Later Modifications of Buddhism: Approach to Hinduism", 2500 Years of Buddhism (edited by Prof. P.V. Bapat), New Delhi, Ministry of Information and Broadcasting), p. 305

देख सकदछौं। १) मन्त्रयान (नरमा) ई ४०० देखि ७०० तक र २) वज्रयान ई ८०० देखि १२०० तक। यिनै दुवै कालमा तथाकथित बौद्ध धर्मको प्रवृत्तिहरू उत्तरोत्तर रूपमा लोकको लागि अनिष्टकारी भएर गयो। ... वज्रयानको मुख्य प्रवृत्तिहरू त यन्त्र, मद्य, हठगोग र स्त्री यी चार थिए जो नागार्जुनको मत कहिल्यै हुन सकदैनथ्यो। वज्रयानले निश्चित रूपमा बौद्ध धर्मको स्वरूपलाई विगारीदियो र आश्चर्यको र दुखको कुरा यो हो कि यसलाई उनीहरू आफ्नो साहित्यमा पनि राख्न भूलेनन्।¹¹

बुद्ध धर्मका तन्त्र परम्परामा यस प्रकार देखा परेका विकृतिहरूबारे ख्यातिप्राप्त बौद्ध विद्वान अनागारिक गोविन्द आफ्नो उद्गार यस प्रकार पोख्दछन्:

"Allied to this branch of esoteric Buddhism, there is still later phase of Vajrayana which, apart from the original principles on which the purer or brighter side was based, became mixed up with popular cults and assumed, among the lower classes of society a darker and objectionable form. Corrupt practices like the use of five makaras, i.e., words beginning with the letter 'ma', such as madya (wine), mamsa (flesh), matsya (fish), mudra (woman) and maithuna (sexual intercourse), were encouraged and practised even by men who were supposed to be leading a religious life. In Vajrayana works like the Sri-samaja (also called Guhya Samaja), the Sadhana-mala and Jnana-siddhi, etc., we find the violation of those very five rules which formed the basis of Buddhist Discipline, is recommended. For instance, in the Guhya-samaja, murder, falsehood, theft and intercourse with women are recommended. Can the Buddha ever be imagined to have sanctioned such things."¹²

"गुह्य परम्परामा आधारित बौद्ध धर्मको यस शाखासँग सम्बन्ध राख्ने वज्रयानले अफ्न पछिल्लो चरणमा पुगेर आफ्नो विशुद्ध र उज्यालो पञ्चहरूमा आधारित मौलिक सिद्धान्तहरू त्यागेर लोकप्रिय परम्पराहरूसँग मिसिन पुगे र समाजको तल्लो वर्गमा ओल्लेर विकृत रूप धारण गरे। धार्मिक जीवन अपनाउने भनि कहलिएका व्यक्तिहरूबाट पनि म भन्ने अक्षरबाट शुरु हुने मद्य (मदिरा), मांस (मासु), मत्स्य (माछा), मुद्रा (महिला) र मैथुन (यौन सम्पर्क) जस्ता पंचमकारलाई अपनाउने विकृत साधनाहरूलाई बढावा दिँदै प्रयोगमा ल्याए। श्री समाज। गुह्यसमाज पनि भनिने, साधन माला, ज्ञान सिद्धि जस्ता वज्रयानी ग्रन्थहरूमा हामीले बौद्ध धर्मको आधारशीला पंचशीललाई तोड्ने कुराहरू सिफारिस गरिएका पाउँदछौं। उदाहरणको लागि गुह्यसमाजमा ज्यान मार्ने, भूठो बोल्ने, चोरी गर्ने र महिलाहरूसँग यौन सम्पर्क राख्ने कुरालाई मान्यता दिएको पाइन्छ। के यस्तो कुरामा भगवान् बुद्धद्वारा कहिल्यै स्वीकृति प्रदान भयो होला भनेर कल्पना गर्न सकिएला त?"

बौद्ध तन्त्र परम्परामा देव योग अन्तर्गत क्रिया, चर्या, योग र अनुत्तर योग गरी चार प्रकारका विशुद्ध साधना क्रमहरू बताइएको पाइए तापनि यी साधनाक्रमहरूले पनि पुरुष र महिला बीचको संसर्गलाई त्याग्न सकेको पाइदैन। उदाहरणको रूपमा श्री दलाई लामा लिखित काल चक्र तन्त्रमा उल्लेखित केही हरफहरू यहाँ उल्लेख गर्न सकिन्छ, जुन यस प्रकार छन्:

"Based on descriptions of four tantra sets found in the Highest Yoga Tantras, it is said that in Action Tantra the desire involved in male and female looking or gazing at each other is used in the path; in Performance Tantra the desire involved in male and female smiling at each other is used in the path; in the Yoga Tantra the desire involved in male and female embracing and touching each other is used in the path and in the Highest Yoga Tantra the desire involved in sexual union is used in the path."¹³अर्थात्

"अनुत्तर योग तन्त्रमा पाइने चारवटा तन्त्र परम्पराहरूबारे उल्लेखित विवरण अनुसार क्रिया तन्त्रमा पुरुष र महिला बीच आपसमा हेराहेर गर्ने आकांक्षा समावेश गरिन्छ भने चर्या तन्त्रमा पुरुष र महिलाबीच आपसमा हाँसिरहने, योग तन्त्रमा पुरुष र महिला बीच आलिंगनबद्ध रहने र अनुत्तर योग तन्त्रमा पुरुष र महिला बीच मैथुन क्रियामा संलग्न रहने आकांक्षाहरूलाई समावेश गरिन्छ।"

तान्त्रिक भोजमा रहेका विकृति र विचलनहरू

यस्तै वज्रयान परम्परा अन्तर्गतको तान्त्रिक भोजमा रहेका विकृति र विचलनहरूलाई स्पष्ट पार्न अर्को ख्यातिप्राप्त बौद्ध विद्वान श्री डाभिड एल. स्नेलग्रोभ हेवज्र तन्त्रका श्लोकहरू यस प्रकार उद्धरण गर्दछन्: "Placing the linga in the bhaga and kissing her again and again, so producing the experience of Great Bliss, the Admantine One talked about feasting. Now listen. Goddess of wide eyes to the matter of feasting in the company-circle where having feasted, there is such fulfilment (siddhi) which fulfils the substance of all one's desires. One should set about this feasting in a cemetery or a mountain cave, in a resort of non human beings or in a deserted place. One should arrange seats there, reckoned as nine, in the form of corpses or tiger skins or shrouds from a cemetery. The one who embodies Hevajra should be placed in the center of the yogins, whose places are known, as taught before, in the main directions and intermediate points. Then seated upon one's tiger skin, one

¹¹ भरत सिंह उपाध्याय, बौद्ध दर्शन तथा अन्य भारतीय दर्शन प्रथम भाग, (मोतीलाल बनारसीदास पब्लिशर्स प्रा. लि., १९९६), पृ. ५६४

¹² Anagarika Govinda "Later Modifications of Buddhism: Tantric Buddhism" **2500 Years of Buddhism** (edited by Prof. P.V. Bapat), New Delhi, Ministry of Information and Broadcasting) 2500 Years of Buddhism, p. 313

¹³ Tenzin Gyasto, the Fourteenth Dalai Lama, **The Kalachakra Tantra**, (London: Wisdom Publications, 1985), p. 34

should eat the "spiced food" of the sacraments, enjoying it, and one should eat with eagerness the "kingly rice". When one has eaten and eaten again, one should honor the mother goddesses there and they may be mother or sister or neice or mother-in-law. One should honour them to a high degree and gain fulfillment in their company. The chief lady should offer to the master an unmarred sacred skull filled with liquer, and having made obeisance to him, she should drink it herself. She should hold it in her hands in a lotus-gesture, and present it with the same gesture. Again and again they make obeisance, those winners of fulfillment."¹⁴ अर्थात्

"लिङ्गलाई योनि (भग) मा घुसाएर उनीलाई बारम्बार चुम्बन गर्दै महासुखको अनुभूति गरेर वज्रधरले भोजको बारेमा बताउनु भयो । हे फराकै आँखा भएका देवी सम्पूर्ण इच्छाहरूको सारलाई पूरा गरिदिने सहचक्रभोजको वर्णनलाई सुन । यस्तो भोजको आयोजना मसानमा, पहाडको कन्दरामा, अमनुष्यहरू बस्ने जंगलमा वा निर्जन स्थानमा गर्नु पर्दछ । भोजको आयोजना गर्दा शव, बाघको छाला वा मसानबाट ल्याइएको कात्रोका नौवटा आशनहरूको व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ । हेवज्रको धारणा गर्नेलाई योगिनीहरूको माफमा बसाल्नु पर्दछ जसको (योगिनीका) स्थानहरू, पहिले सिकाइए बमोजिम, मुख्य दिशा र कोणहरूमा राखिएका हुन्छन् । त्यसपछि बाघको छालाबाट वनेको आफ्नो आसनमा बसेपछि सबैले मज्जा मानेर पवित्र "मसलादार खाना" र उत्साहको साथ "राजभोज" लाई ग्रहण गर्नु पर्दछ । पटक पटक यसलाई ग्रहण गरिसकेपछि त्यहाँ रहेका मातृदेवताहरूलाई, आमा, बहिनी, भान्जी वा सासु भए तापनि सम्मान गर्नु पर्दछ । उनीहरूलाई उच्च स्तरको सम्मान दिएर उनीहरूकासाथ पूर्णता हासिल गर्नु पर्दछ । मुख्य महिलाले नविभ्रेको पवित्र खोपडीमा मदिरा भरेर हातलाई कमलमुद्रा बनाएर उसलाई प्रणाम गरेर मदिरापान गर्नु पर्दछ । हातलाई कमलमुद्रा बनाएर यसलाई समाउँदै त्यही मुद्रामा चढाउनु पनि पर्दछ । पूर्णतालाई जितेका यिनीहरू बारम्बार प्रणाम गर्दछन् ।"

श्री स्नेलग्रोभका अनुसार यहाँ "मसलादार खाना" भन्ने शब्दले मानिस, गाई, हात्ती, घोडा वा कुकुरको मांसबाट वनेको पकवानलाई संकेत गर्दछ भने "राजभोज" भन्ने शब्दले विशेष प्रकारले छानिएको मानिसको मासुबाट वनेको पकवानलाई सङ्केत गर्दछ र यस्तै पवित्र खोपडी भन्नाले ब्राह्मणको खोपडीलाई सङ्केत गर्दछ । विशेष प्रकारले छानिएको मानिसको मासु भन्नाले यहाँ भ्रुण्डयाएर मारिएको मानिस, लडाईंमा मारिएको योद्धा वा सात पटक असल मनुष्यको रूपमा जन्मेका पहुँच बाहिरको स्वभाव भएको मानिसलाई लिइन्छ ।

वज्रयान परम्पराको विरोधमा उठेका आदेश र आवाजहरू
वज्रयान परम्परा अन्तर्गत रहेका यीनै विकृतिहरूले गर्दा आदि शंकराचार्यले आफ्नो बौद्ध दर्शनको प्रत्याख्यानको उपसंहारमा

स्वयं बुद्धलाई पनि लोकको विद्वेषी र अकल्याणकर्ता भएको आरोप लगाएको पाइन्छ । यसको मूल कारण आदि शंकराचार्यको समयमा भारतीय उपमहाद्वीपमा स्थविरवाद जस्तो विशुद्ध दर्शन भारतमा नपाइनु हो भने अन्य कारणहरू त्यस बेला भारतीय उपमहाद्वीपमा बुद्ध धर्मको नाममा प्रचलित वज्रयानमा पाइने यस प्रकारका विकृतिहरू पनि हुन् । वज्रयान परम्परा अन्तर्गत विभिन्न शक्ति पीठहरूमा धार्मिक अनुष्ठान गरी हिँड्ने योगीहरूद्वारा सम्पादन हुने यस्तै प्रकारका विकृत क्रियाकलापहरूलाई रोक्नको लागि एघारौँ शताब्दीतिर पश्चिमी तिब्बत अन्तर्गतको गुगे (Gu-ge) मा शासन गर्ने राजा एशोद (Ye-shes-od) ले आदेश पनि जारी गरेका थिए । राजा एशोदले आदेश जारी गर्दा तान्त्रिक क्रियाकलाप सम्बन्धमा प्रकट गरेका भर्त्सनाहरू यस प्रकार छन् :

"O village specialists, your tantric kind of practice, If heard of in other lands would be a cause of shame. You say you are Buddhists, but your conduct Shows less compassion than an ogre. You are more greedy for meat than a hawk or wolf. You are more subject to lust than a donkey or ox on heat. You are more intent on rotten remains than ants in a tumbledown house. You have less concept of purity than a dog or pig. To pure divinities you offer faeces and urine, semen and blood. Alas! With worship such as these, you will be reborn in a mire of rotting corpses. You thus reject the religion of Threefold Scriptures. Alas! You will indeed be reborn in the Avichi hell. ..."¹⁵ अर्थात्

"ए ग्राम विशेषज्ञहरू, तिमीहरूले अपनाएको तान्त्रिक साधना अरु मुलुककाले सुने भने शर्मको कारण बन्नेछ । तिमीहरू आफूलाई बौद्ध भन्दछौँ तर तिमीहरूको आचरणले राक्षसले भन्दा कम मात्र करुणा प्रदर्शन गर्दछ । तिमीहरू वाज अथवा व्वांसाभन्दा बढी मासुका लागि लोभी छौ । तिमीहरू गर्मीयामका गधा वा गोरुभन्दा बढी काममा भुलेका छौ । तिमीहरू भक्तिको घरका कमिलाभन्दा बढी कुहेको वस्तुहरूमा लालायित छौ ।

तिमीहरूमा कुकुर वा सुंगुरमा भन्दा कम विशुद्धताको धारणा छ । विशुद्ध देवी देवताहरूलाई तिमीहरू मल, मुत्र, वीर्य र रगत चढाउँदछौ । अफसोच, यस प्रकारका पूजाले तिमीहरू कुहेको लाशको दलदलमा जन्मने छौ ।

तिमीहरू यस प्रकार त्रिपिटकको धर्मलाई परित्याग गर्दछौ । अफसोच, तिमीहरू साँचै अवीचि नरकमा जन्मने छौ । ..."
बुद्ध धर्मको वज्रयान परम्परा अन्तर्गत देखा परेका यस्तै प्रकारका विकृति र विसंगतिहरूको विरोधमा स्त्रीष्टाब्दीको आठौँ शताब्दीतिर भारतमा जन्मेका आदि शंकराचार्यलाई आन्दोलन छेड्न बाध्य पारे पनि ।

क्रमशः.....

¹⁴ David L. Snellgrove, **Indo-Tibetan Buddhism, Volume One**, (Boston: Sambhala Publications, Inc., 1987), pp. 160-161

¹⁵ **Ibid**, p: 187

अन्धविश्वासको जाँतोमा पिसिएका मानवजगत

- केवलकृष्ण

सत्रौं शताब्दिसम्म वैज्ञानिक दृष्टिकोणको विकास हुन नसक्नाको कारण मानिसहरू विभिन्न घटनालाई लिएर अन्धविश्वासको जालमा पर्न जाने गर्दथ्यो, जसको कारण धामी, भौंकी, पुरोहित लगायतका यसका पृष्ठपोषकहरूको पेशा सहज रूपमा संचालन हुन्थ्यो । करीब अठारौंदेखि उन्नाइसौं शताब्दिको अन्तसम्म वैज्ञानिक दृष्टिकोणको निकै विकास भयो र यसबाट केहीहदसम्म अन्धविश्वासमाथि नोक्सान हुनगयो । बीसौं शताब्दि त अन्धविश्वासका पृष्ठपोषकहरूका लागि चुनौतिपूर्ण समय रहन गयो । यस शताब्दिको अन्तिम चार-पाँच दशकमा बुद्धिजीवीवर्गले अनुभव गरे कि जुन मानिसहरू अन्धविश्वासको समर्थन गर्दथे, तिनीहरू धेरैमात्रामा विचलित छन् । वैज्ञानिक क्रियाकलापले यी प्रतिक्रियावादीहरू सामु जति ठूलो चुनौती खडा गरिन्थ्यो त्यही प्रकारले यी तत्वहरूले तर्क, विवेक र वैज्ञानिक धारणाहरूमाथि प्रहार गरिरहेका छन् ।

अनपढहरूमात्र नभै पढेलेखेका मानिस त्यसमा पनि खासगरी मध्यम तथा उच्च वर्गका वैज्ञानिकहरूसमेत अन्धविश्वासका पोषकशक्तिहरूको (पण्डितपुरोहित, धामी, भौंकी, आदि) तथ्यहीन तर्क र क्रियाकलापका पछाडी लागिरहेका छन् । २१ औं शताब्दिको वैज्ञानिकयुगका पढेलेखेका मानिसलाई यो कुराले अलमल पार्छ कि, किन वैज्ञानिकहरू पनि अलौकिक घटना तथा अन्धविश्वासका क्रियाकलापको पक्ष लिन्छन् ? बस, यहीनेर आएर एउटा साधारण मानिस अलमलमा परेर अन्धविश्वासलाई प्रोत्साहन दिइरहेका हुन्छन् ।

अन्धविश्वाससँग सम्बन्धित मूर्खतापूर्ण विचार तथा तर्कहीन कामकुरालाई एउटा आकर्षक नाम दिइयो, त्यो हो आस्था ।

एउटा घटना यहाँ उल्लेख गर्नु सान्दर्भिक देखिन्छ, पटनामा धामीभौंकीहरूको एउटा सम्मेलन भएको थियो, जहाँ

अन्धविश्वासलाई समर्थन गर्नेहरूलाई सम्मान गरेर सार्वजनिक रूपमा अन्धविश्वासलाई प्रोत्साहित गरेका थिए । यो एक प्रकारले विज्ञानको सूक्ष्मतम आविष्कारलाई तल पार्ने असफल प्रयास मात्र हो । २१ औं शताब्दीमा अन्धविश्वासलाई प्रोत्साहित पार्ने यस प्रकारका सामाजिक घटनाले यो सोचन बाध्य पार्छ कि कति परिमाणमा मानवशक्ति, धन तथा समय जस्ता साधन यस्ता नचाहिंदो कुरा तथा धारणामा बरबाद भइरहेका छन् ।

आजको वैज्ञानिक युगमा देखिएका हताशपूर्ण वातावरणको नतिजाको कारण अन्धविश्वासको आडमा कमाइखानेहरूले सुवर्ण मौका भेटाइरहेका छन्, जसको मदतले राजनीतिक नेता, मन्त्री, उच्चाधिकारी, तथाकथित वैज्ञानिकहरूलाई यस्ता क्रियाकलापमा षडयन्त्रपूर्वक सामेल गराएर सर्वसाधारणलाई अलमलमा पारिन्छ । किनभने यस प्रकारका भेडचालको हतियार बिना अन्धविश्वासको पेशा चलाउन सकिदैन थियो ।

कमाईको मुहान सुनथालेकोले नै धर्मको नाममा दानपुण्य तथा भाकल (बलि) आदिको प्रचारप्रसार गत तीन-चार दशकदेखि विकास भइरहेको छ । सर्वसाधारण

जनतालाई धनको मोहबाट टाढा रहने उपदेश दिनेहरू वैभव र सुखसुविधाको सागरमा डुलिनेहरूो पाउँछौं । ठाउँ-ठाउँमा धर्मको नाममा ठगीको विभिन्न पसल (अड्डा) खुलिनेहरूो छन् ।

मनोवैज्ञानिक भूमिका

अन्धविश्वासले जरा गाड्नुमा विशेषतः दुईवटा प्रमुख कारण छन् । एउटा डर र अर्को लोभ । मानिसको जीवनमा अचानक यस्ता घटना घट्छन् जसलाई वैज्ञानिक तर्कबाट सहज रूपले सावित गर्न गाह्रो पर्छ र यहीँबाट अन्धविश्वासको शुरुवात हुनथाल्छ । खडेरी, आँधीवेहरी, चट्याङ, भूकम्प जस्ता प्राकृतिक प्रकोपको डरले मानिसलाई पहिला नै अन्धविश्वासतिर धकेलिसकेको हुन्छ ।

मानिसले यस्ता प्राकृतिक प्रकोपमाथि कहिल्यै खोज, अनुसन्धान गरेका थिएनौं र उनीहरूको यही मनोवैज्ञानिक कमजोरीका कारण आस्थाको नाममा धर्म, जादूटोना, तन्त्रमन्त्रसँग सम्बन्धित मानिसहरूले फाइदा लिइरहेका हुन्छन्। प्राकृतिक घटनालाई दैवीप्रकोपको नाम र डर फैलाएर यस्ता पेशामा लागेका लोभीहरूको चंगुलमा परिरहेको हुन्छ।

कति पटक त पढेलेखेका मानिसहरूले यस्ता अन्धविश्वाससँग सम्बन्धित क्रियाकलापमाथि शंका गरेर त्यसको खोजीनीति गर्ने प्रयास पनि नगरेका होइन, तर धर्म र तन्त्रसँग सम्बन्धित पाखण्डीहरूले

अनमोल मानव जीवन

मोहनप्रसाद शाक्य, विराटनगर

प्रतिसन्धि चित्तबाट शुरुभएको जीवन।

कारण कार्यको उपज यो अनमोल मानव जीवन।
कुशलाकुशल चित्तै चित्तको हुरीमा अल्झिएको जीवन।
अष्टकलापै अष्टकलापले सजिएको यो अनित्य जीवन।

अतितमा असङ्ख्य जुनीहरू जिएछौं।

कुशलाकुशलको विपाकहरू वर्तमान भोगिरहेछौं।

चित्तहरूको अविरल उत्पत्ति निरोध क्रियाले
अतितदेखि घुमिरहेछौं।

जीवनलाई सम्यक्दृष्टिले सुधान नसके
दीर्घकालसम्म छटपटाइ रहनेछौं।

सम्पूर्ण क्लेश र आश्रवहरू निर्मूल नभएसम्म,
असङ्ख्य भविष्यहरूसम्म चित्तधारा चलिरहनेछ।

लोभ, द्वेष र मोह जनित दुष्कर्महरू रहेसम्म,
सत्त्व प्राणीहरू अकुशल मुलकै कारण
दीर्घकालसम्म अपाय दुर्गतिमा परिरहनेछ।

विवेक र चेतना जगाइ यो दुर्लभ मानव
जीवनलाई सदुपयोग गरौं।

लोभरूपी तृष्णा, अनुराग, वासना र
आशक्तिले रंगिई कुरूप नबनौं।

द्वेषरूपी इर्ष्या, द्वेष, जलन, घृणा र
क्रोधको अग्निबाट बचौं।

मोहरूपी अविद्यालाई हटाई प्रज्ञाको
आलोकले सुगतिको लागि

यो अनमोल जीवन सार्थक बनाऔं।

धर्मशास्त्रको नाममा फजुलको तर्क दिएर यस प्रकारले मूर्ख बनाइदिन्छन् कि मानिसहरू सजिलैसँग उनीहरूको जालमा फस्दैजान्छन्। जस्तो कि कसैले दिव्यदृष्टि नामक भ्रामक अवधारणाको परिभाषा के हुन्छ? यसको उत्तर उनीहरूले यस प्रकारले दिन्छन् कि दिव्यदृष्टि आजकलको दूरबीनभन्दा उत्कृष्ट श्रेणीको वैज्ञानिक आविष्कार हो र आजको विज्ञान प्राचीन समयका विज्ञानभन्दा धेरै पछाडी परेको भान पार्न खोज्छन्।

राजनीतिक भूमिका

स्वार्थपूर्ण राजनीति, धार्मिक अनुष्ठान र यससँग सम्बन्धित अन्धविश्वास आजकल पतनोन्मुख नैतिक मूल्य, मान्यतासँग यसप्रकारले मिसिनथालिसक्यो कि यिनीहरूमध्ये कुनै एउटालाई अलग राब्दा अधुरो महशुस हुन थालिसक्यो। जुन प्रकारले धार्मिक अनुष्ठानसँग अन्धविश्वासको नड र मासुको सम्बन्ध छ, त्यसरी नै वर्तमान शोषक राजनीति धर्मको नाम बिना अधुरो छ। यस्तो अवस्था रहनु खतरनाक भएता पनि अन्ध श्रद्धा बिना आजको दूषित राजनीति सञ्चालन गर्न कठिन भैसकेको छ। धर्मको तामभामलाई सत्ताको मार्गबाट पनि खुब मलजल प्राप्त भइरहेको हुन्छ। मूल समस्याबाट जनताको ध्यान हटाउनको लागि स्वार्थपूर्ण राजनीति गर्नेहरू धर्मलाई एउटा अचूक हतियारको रूपमा प्रयोग गरिरहेका छन्। काण्डे काण्डले भरिपूर्ण वर्तमान राजनीतिको लागि धर्म र अन्धविश्वास अनिवार्य विषय बन्दै गइरहेको छ। जनसमुदायको तर्क र विवेकबाट बच्नको लागि अन्धविश्वासले शक्तिशाली हतियारको काम गर्दछ।

लोभले पूर्ण भोट जम्मा पार्ने नीतिको कारण राजनीतिज्ञहरू अन्धविश्वास फैलाउने साधुसन्तहरूको शरणमा जान बाध्य छन् ताकि उसको माध्यमबाट उसका अनुयायीहरूको भोट आफूलाई प्राप्त भैराखोस्। तसर्थ अन्धविश्वास क्रियाकलापहरूमा राजनीतिज्ञहरू पनि सामेल भइरहेको देख्दछौं।

आर्थिक भूमिका

अनुचित लाभ अन्धविश्वासको आर्थिक भूमिका हुन्। जति-जति अन्धविश्वासतर्फ प्रोत्साहित पार्नेहरूको भेदचालका कारण तर्कबिहीन जनसमुदाय अन्धविश्वासको जालमा पर्दै जान्छ, त्यति-त्यति अन्धविश्वासका व्यवसायीहरूको आम्दानी वृद्धि हुँदैगइरहेको छ।

दैवीप्रकोप जस्ता भयानक शब्दावली प्रचलनमा रहेसम्म अन्धविश्वास फैलाउनेहरूको दुवै हातमा लड्डु भइरहने छ। वर्तमान परिस्थिति यस्तो भइसक्यो कि शायद कुनै पनि इमानन्दारीपूर्ण व्यवसायबाट त्यति धन कमाउन सकिदैन जति धन धर्मको नाममा कमाउन सकिन्छ।

अन्धविश्वासप्रति वैज्ञानिक दृष्टिकोण कसरी विकसित हुने हो? यो प्रश्न नै प्रमुख समस्या हो। यसको एउटै मात्र हल हुनसक्छ, त्यो हो शिक्षा। अन्धविश्वासको पछाडी पनि धेरै वैज्ञानिक तथ्य लुकिराखेको हुन्छन्। यसको अनुसन्धान गरेर अन्धविश्वासको विरुद्धमा विश्वव्यापी आन्दोलन सञ्चालन गर्नु जरुरी छ।

(हिन्दी पाक्षिक सरिताबाट अनुवाद)

जीवन दुने ग्वाम्ह बुद्ध

-शाक्य, 'सुगत'

मैत्रेय युवा संघ, ख्वप
जि बुद्ध मालाच्चना-
छम्ह बुद्ध जि दुने
छम्ह बुद्ध छ दुने
अले-
छम्ह बुद्ध व दुने ।
अस्तित्व दुने ध्यानमग्न
छम्ह सुगत सम्बुद्ध !
सुगत सम्बुद्ध !
अपरिमित लँपुइ लँजुवा जि-
गनं गालय् बल्लुया लिकुने,
गुबलें लँ सिथय् हे आजू तंके,
उबले-जि दुने
समाधिष्ठ बुद्ध तंके ।
भलक्क जि बुद्ध जलय्
थः दुने छम्ह बुद्ध खंके !
गुबलें गुबलें !
छ दुने मुसुकाम्ह बुद्धयात,
अविश्वासं जिं देवदत्त जुया विये,
छं दः सिद्धार्थ मापिया दिपंकर मजू,
रागद्वेषय् अभिसप्त नुगलय्-

मचासु लुयाः ध्याने बुद्ध खंके ।
गुच्चा दूगु ल्हातिइ सफू तैब्यूम्ह
छंके नं माला जि उम्ह बुद्ध !
छकः निकः
थः दुने च्वंम्ह बुद्ध मखनाः
देगःया गुलाम व-
छन्त व जितः भापिइम्ह व,
बुद्ध जलय्-
छम्ह तथागत देना च्वं थें च्वं !
उगु साक्षात्कारय् जिं तकः
वदुने माला छम्ह बुद्ध !
मैत्रेय बुद्ध !
म्वानासुया थुगु त्वाथलय्
बुद्ध यात्राया वा, शुरुवात याये,
जि सुमेघ जुये,
छ दिपंकर जू,
व मैत्रेय जुइ ।
बुद्ध जीविकाया पला छिनाः भी-
जीवन जीवनय् बुद्ध जः लुइके !
बुद्ध जः लुइके !

शान्ति

शान्ति शान्ति भन्दा भन्दै
नेपाल कहाँ पुगेछ
नेपाली जनताको देशभक्ति
विदेश तिर यो पलाएछ ।
शान्तिको खोजीमा हिड्डा
धेरैले ज्यान गुमाए
कतिको सिन्दूर पुछिए
कतिको काखँ उजाडिए
यसैका लागि लड्छन् दाजुभाई
सारा आफ्ना खुशी लुटाई

शान्तिको लागि पहल नगराई
दुःखको सागरमा यो देशलाई डुवाई
तड्पिदै छिन् नेपाल आमा
पाउछुकि शान्ति भनि आफ्नो पोल्तामा
तर शान्तिको विरुवा त ओइलिएछ
कसैले रगनको मलजल पो हालि दिएछ ।
तर विश्वास छ हामीलाई
एकदिन शान्तिको मुना पलाउने छ
नेपाल आमाको काखलाई
फेरि उहि पहिचान दिनेछ ।

रुजेन राना, अमृत धर्मा स्कूल

धर्म

-श्रा.उत्तम, वेलुवनाराम

सुभ्रदैन मन अभै पनि, गरिरहेछ चिन्तन बारबार,
कोही धर्मभिरू ! तिमी त सुभाउ यो सन्देहयुक्त चित्तधार ।
गुन्दै कति पनि धर्म दर्शन, अहं पाइन मैले कुनै सार,
आउ न कोई मेरो समिप, सुभाउ मलाई तिम्रो विचार ।

कोई सनातन कोही पुरातन त कोही मुस्लिम, जैन,
पुजिरहेछन् आ-आफ्नै इश यहाँ, तर देखिन कसैमा चैन ।
कोही गुम्बा, कोही मन्दिर त कोही चर्च अनि मस्जिद,
धर्म तर बिलायो कहाँ, भावना जगाई साम्प्रदायिक ।

संसारको सृष्टिकर्ता पालनकर्ता अनि नियन्ता रे त्यो,
आसानले कसरी म विश्वास गरुं, म छैन घोडा जस्तो ।
दूधको दूध पानीको पानी छुत्याउ नभए त्यो मुकुण्डोधारी,
छल नगरनु बारबार, हामी अैलेका कारण कार्यविचारधारी ।

धर्मको अदालतमा अभ्र धार्मिक ! आज गर्नु छ, वकालत,
साफैय्या आज दिएरै छाड्छौं के हो धर्म जुन प्रकृतिप्रदत्त ?
माफिया दिने चलन छैन, भन के हो धर्मको यथा दीर्घ ?
कर्म काण्ड गरी स्वर्गद्वार खुल्छ भने मलाई देउ त्यो परमार्थ ।

विष रोपे विषै पलाउँछ यहाँ अमृत रोपे अमृत नै,
नभन त्यो मनुस्मृति, असत्य धुरीबाट कराउँछ नै ।
के भो हेर जगत आज, धर्म भयो तरकारीको व्यापार,
ठगी खाने भाँडो हैन, औचित्य छ यसको जगमा अपरम्पार ।

धर्मलाई कर्मकाण्ड नबनाउ न त कुनै स्वर्गको त्यो द्वार,
धर्म त धर्मै हो, अस्मिता लुटी यसलाई नमार ।
जीवन जीउने कला हो, सार्वजन्नि एक सत्य हो,
अनित्य, दुःख, अनात्म यसैको अर्को सर्वनाम हो ।

धारण गर्दछ जुन जुन यहाँ, गुण धर्मको त्यही नै हो,
जलनु जलाउनु आगोको धर्म, जसै चिसिनु त्यो पानीको ।
यस्तैगरी यो कलपूर्जा पनि अनित्य दुःख अनात्म छ,
चिन्तन गरी हेर त मनुवा ! अभ्यास गर्नु त बाँकी नै छ ।

अहिले तक रोषनी छ, अबेर पटककै भएको छैन,
आस्थाको फूल फूलाई अतः जाउ गर्न आत्म-दर्शन ।
दर्शन स्वयंको बिना, वरदर्शन त अयुक्तिसंगत न हो,
भ्रमित जगत्मा प्रज्ञा दिपक बाल, अंधरे क्षणिक न हो ।

विपश्यना अमृतको सागर छ, कदम उठाउँ अब त,
विपश्यना गरी विपश्ची बन्नूछ, फेरि नभन भन्कट ।
जो जो बन्दछ विपश्ची यहाँ, उसको जीवन छ सार्थक,
अवश्य त्यो परमसत्य, सन्देह जले अन्तरमनसित सोध ।

धैर्यताको वैशाकी समाउ र जाउ एकलै तिमी निरन्तर,
सन्देहको मूदसम्म छैन । नराख भय त्रास हृदयान्तर ।
टिप्नु पूण्य पुष्प जति छन, नटिप्नु तर ती काला अंगार,
चित्त निर्मल गरनु, जीवनोद्यानमा यही रजहरू छर ।

**Peace of the world is based on
peace in the family**

World Distribution Nepal Pvt. Ltd.

P.O. Box : 11291, Siddhi Bhawan, Kathmandu, Nepal

Tel : 4243706, 4246234, 4255088, 4263600, Fax : 977-1-4243726,

E-mail: bishwa@ccnep.com.np

बुद्धधर्मय लाम छःगू विचाः

हाल : वैकक
भिक्षु सुजनकीर्ति

मनुतयगु इच्छा आकांक्षाया सिमाना मदु । न्ह्याक्क दसां मगा न्ह्याक्क व्यूसां मगा । वयेंतु थःगु लाम सत्कारया लागी न्ह्यागु यायत नं तयार जुया च्वनी । मेपिनीगु दुःख कष्टयात विचायाना थःगू लाम स्वईगु उलि खनेमदु । गुलिसित थौकन्हय हे तः धंगु लामे जुसा ज्यू धैगु आशा यानाच्वनासा गुलिं ता हाक तकया लाधया आशायांना च्वनी । उकीं थौकन्हय लाम सत्कार छगू तः धंगु धापू जुया च्वंगू दु । अथेजुया बुद्धधर्म मनुतयगु युगु अपार इच्छायात गुकथं व्वछिना तःगु दु धैगु छत्वाचा खं खंका च्वना ।

छगू इलय वसपोल भगवान बुद्ध कोलिय तयगु कक्कर निगमय् बर्पावास च्वना विज्याना च्वन । अन कोलिय राजपुत्र दीघजाणुकुमार बुद्ध च्वनाविच्यागु विहारय् वन । बुद्धयात बन्दना याना छःखलिखे ज्याछिंत फेतुना बुद्धयात थथें न्यन ।

... छलपोल (महामरुणधिगुणं पूर्णम्) भगवान ! जि छम्ह गृहस्थ खः । कामभोगादी लिसें धेवा लुं वः आदिया बुद्धि यायेगु आपालं इच्छा दनि । उकिं आन लाम जुईगु लिपातकं लाम जुयावं च्वनीगु छुं धर्म दःसा छक देशना याना विज्याह । ...

आधा (वर्तमान) लाम

भगवान बुद्ध धया विज्यात !

... हे दीघजाणुकुमार ! प्यता धर्मया फलं आःनं व लिपा तकं लाम व सुख जुई । व धर्मयात दित्य धम्मिकत्य प्रयोग धका धाई । व प्यता धर्मखिः

१. उत्थान सम्पदा - उत्साह व परिश्रमी जुइगु
२. आरक्ख सम्पदा - भोग सम्पत्तिया सुरक्षा यायगु
३. कल्याणभित्तता - कल्याण जनपिनीगु संगत यायगु
४. समजीविता - त्वगु कर्म उचित रुपं जीवन छयलेगु

- अंगु. अत्यक विपात

१. उत्थान सम्पदा धयागु थःगु कार्य आखः त्वनेगु, व्यवसाय यायगु ज्यामी ज्या यायगु आदि अलिस मचासे परिश्रमी जुया थःगु कर्तव्ययात पालन यायगु अथवा छुं ज्या (कार्य) न्ह्योवाय न्हयो बांलाक्क विचाः याना गथेयासा बांलाई बल्लाई व उत्तमगु फल दई धैगु विचाः या धनसम्पत्ति आर्जन यायगु यायमा ।

२. आरक्ख सम्पदा

धयागु थम्ह उत्साह व परिश्रमपूर्वक आर्जन याना तयागु धनसम्पत्तियात सुरक्षा वा विनास मजुईक बांलाक फःथें फुर्थे रक्षा यायेगु वा अपायमुख पाखें अलग्ग जुईगु हे रक्षा यायेगु

खः । लिसें थागु ज्याय निरन्तरता यात कायम याना तयगु नं रक्षा यायेगु छःगू विधी खः ।

३. कल्याणभित्तता

धयागु गुणधर्मय पूर्णपिं शिलं पूर्णपिं कुशलकार्य न्हयव्यायगु विचाः विइपिनीगु संगत यायगु, वसपोलपिनी लिसें कुशल धर्मसाकच्छा यायगु व श्रद्धा शील चाग व प्रजां युक्त पिनीगु संगतयाना बाल वा मूर्खपिनिगु संगत मयायगु हे पण्डित पिनीगु संगत यागु धाई ।

४. समजीविता

धयागु थःके दुगु भोग धनसम्पत्ति मनतया वा सन्तुष्ट जुया जिक्का हनेगु यात हे समजीविता धाई । अथवा धनसम्पत्ति हानी नोक्सानी जुइगु लःपूया बांलाक जाँदयकेगु, धन दुहां वइगु व वनिगु लँयात उचित रुपं व्यवस्थित यायगु दुर्हावइगु सिकं पिहां वनीगु लँयात त्वाथला छवयगु कुत यायगु वा बचत याये सयकेगु हे उच्चतम सुखी जीवन हंगु धाई ।

थुपिं प्यता गुण धर्म पूर्ण जुया जीवन हनेगु हे आः वा धुगु जन्मया लागी लाध जुईगु उत्तम धर्मया लँपू खः ।

भगवान बुद्ध हाकन भोगसम्पत्ति नास जुईगु लँया नं देशना याना विज्यात । भोगसम्पत्ति नास जुईगु प्यता दु । (गनं गनं खुता धयातगु दु ।)

१. मादक पदार्थ सेवन यायगु

२. मखुगु इलय चाहिलेगु

३. जुवा तासम्हितेगु

४. कुसंगत यायगु

- अंगुत्तर, अत्यक निपात

थ्व प्यता लं छःगू तःधंगु पुखुली चवंगु प्यखें लः दुहां वइगु व प्येखें लः पिहावनीगु लँ येँ तु खः । लः पिहा वनिगु यात चायकल तर लः दुहा वईगु लँयात तिनाविल वा नं मवल धासा व तःधंगु पुखुली सुक्खा जुईगु स्वभाविक हे जुई । पुखुली लःभचा नं दईमखु । वथें हे भोग सम्पत्ति लाभया लँ नं प्यता दाव खः

१. मादक पदार्थ अलग्ग जुईगु

२. मखुगु इलय चाः महिलेगु

३. जुवा तास तोतेगु

४. कुसंगत मयायगु (सुसंगत यायगु)

थ्व प्यता धर्म व वःधंगु पुखुया लःपिहा वनिगु लँ (=लुखा) यात तिना दुहां वैगु लँयात चाःयका (=खना) विल धासा व तःधंगु

पुखुलि लः जाया वं च्वनीगु गथे खः अथे हे तुं मनुतयगु जीवन हराभरा जुया सुखी व शान्ति जुया च्वनी । उकिं थुपिं प्यता धर्मय् धर्माचरण जुईगु हे थ्व जन्मया उत्तमलाभ व पूण्य खः ।

लिपा (अनागतकाल) या लाभ

भगवान बुद्ध हाकनं धयाविज्यात ।

हे दीघजाणुकुमार ! वथें लिपासा (=अनागतकाल) व सुखया लागी प्यता प्रकारया धर्म दु । व खः सम्परायिक प्रयोग वा लिपाया वा अनागतकाल (=लिपाया जन्म) या लाभ जुईगु धर्म खः ।

१. सत्या सम्पदा - श्रद्धां पूर्ण जुईगु ।
२. शील सम्पदा - शीलं पूर्ण जुईगु ।
३. चाग सम्पदा - दान पूण्यं (=त्याग धर्म) पूर्ण जुईगु ।
४. पञ्जा सम्पदा - प्रज्ञां पूर्ण जुईगु ।
- अंगुत्तर, चतुक्क निपात

१. सत्या सम्पदा

धयागु विश्वासयाय् ल्वगुयात विश्वास यायेगु तं मग्नः मत्वगु यात विश्वास मयायेगु अथवा वसपोल बुद्ध प्रज्ञां सम्पन्न जुया अनुत्तर सब्बोधी ज्ञान प्राप्त याना विज्यागु, क्लेशं मुक्तम्ह जुया विज्यागु, धम्म हे दुःख समुदाय, निरोध मार्गयात थुईका सत्वलोकय् च्वपिनीगु दुःखं मुक्त जुया निर्वाण पद लाकेगु अमूल्य धर्मयात कना (=देशना) याना विज्यात धका विश्वास व श्रद्धा आदी उत्पन्न यायेगु हे सत्या सम्पदा धर्म पूर्ण जुया च्वनिगु खः ।

२. शील सम्पदा

शीलं पूर्ण जुया दोषं मदुम्ह जुईगु वा पापकार्यं अलग्ग जुईगु, हिंसा मयायगु, मादक पदार्थं लिचिलेगु वा पञ्चशील यात श्रद्धा पूर्वकं पालन याना अपाय मुखं अलग्ग जुईगु हे शील सम्पदा पूर्ण जुया च्वनिगु खः ।

३. चाग सम्पदा

गृहस्थ पिनीगु प्रमुख धर्म वा मेपिनी पाखें विन्दा ईश्यां अलग्ग जुईगु हे भोग्य सम्पत्तियात दान वा त्याग याये सयेकेगु खः । दुःखी पिनीत, मदुपिनीत दान विईत, शीलं पूर्णपिं (=भिक्षु) पिनीत दान विईत न्ह्याबलय् नं न्ह्यब्वाना च्वनिगु, मदुपिनीया फोने बहम्ह जुईगु व छुटेयाना ल्यया त्याग याये सयेकेगु हे चाग सम्पदा धर्म पूर्ण जुया च्वनिगु खः ।

४. पञ्जा सम्पदा

पापकर्मं लियिलेगु, धर्मकर्म यायेगु, गुजागु कार्य दोष दु गुजागुलिं दोष मदु आदी सिईकेगु थुइकेगु यात हे प्रज्ञा पूर्ण जुईगु धाई । उलिजकं मखु भौतिक वस्तुया उत्पत्ति व विनासया कारण वा थ्व संसारे दुःख अनात्मा व अनित्य धका थुईकेगु ज्ञान युक्तम्ह जुईगु खः । मलदिन (=केशमल) यात नासयाना दुःखंमुक्त जुया स्वतन्त्र जुई सयेकेगु ज्ञान उत्पन्न व वृद्धि यायेगु हे प्रज्ञां पूर्ण जुया च्वनिगु वा प्रज्ञा सम्पदा धर्मय् पूर्ण जुईगु धाईगु खः ।

उत्तम लाभ (=परमत्य लाभ)

कुमार दिघजाणु बुद्धयात वन्दना याना लिहां वनेवं वसपोल भगवान बुद्धं भिक्षु संघयात संगठित याना थथे देशना याना विज्यात ।

भिक्षुपिं ! दुःखं मुक्त जुया निर्वाण वनेगु लं आर्यअष्टाङ्गिक मार्गं खः वा दुःख निरोधगामिनी प्रतिपदा मार्गं सत्य धयागु दुःख निरोध यायेगु मार्गं धका नं धाई । आर्य अष्टाङ्गिक मार्गया अभ्यासं हे निवाण पद लाईगु खः । दुःख, समुदय, निराध व मार्गं थ्व चार आर्य सत्ययात थुईगु खः । आर्यअष्टाङ्गिक मार्गं धयागु उत्तमगु उच्चगु च्यापू लं खः

१. सम्मा दिदी - सम्यक् दृष्टि
२. सम्मा संकप्प - सम्यक् संकल्प
३. सम्मा वाचा - सम्यक् वचन
४. सम्मा कम्मन्त - सम्यक् कर्मान्त
५. सम्मा आजीव - सम्यक् जीवन
६. सम्मा वायाम - सम्यक् व्यायाम
७. सम्मा सति - सम्यक् स्मृति
८. सम्मा समाधी - सम्यक् समाधि
- दीघ निकाय महावर्ग (101211-330)

१. सम्यक दृष्टि - थीक समभदारी वा थुगु

थ्व संसारिक धर्म अनित्य दुः व अनात्मयात यथार्थ थीका कायगु, जन्म जुईगु, बुद्धा जुईगु, सिना वनीगु आदी आर्य सत्ययात वा प्राकृतिक धर्म धका भुइकेगु हे सम्यक दृष्टि खः ।

२. सम्यक संकल्प

थःगु जक मखु बहुजन हितया ज्या यायेगु वा कल्पना यायेगु हे थिक संकल्प खः । अमिधम्म कथं धासा चेतसिक धाई । सम्यक कल्पना धका स्वगू दु ।

१. नेक्खम्म संकप्प - क्लेशं मुक्त जुईगु अधिस्थान
२. अब्यापाद संकप्प - द्वेषं मुक्त जुया परहितय् जुईगु
३. अविहिंसा संकप्प - हिंसा कार्य अलग्ग जुईगु ।

३. सम्यक् वचन

दोष मदुगु वचन वा शुद्ध धासा कुशल कर्म युक्तगु खँ ल्हयायेगु हे सम्यक वचन वा वाचा सुचरित धाई । मखुगु खँ मल्हायेगु, चुक्लि मयायेगु, छाःक्क व मर्भिं खँ मल्हायेगु अलय् ज्याखेले मदुगु खँ अल्हायेगु थुपिं धता धर्म पूर्ण जुया ल्हाईगु खँयात हे दोष मदुगु वचन धाई ।

४. सम्यक् कर्मान्त

सम्यक दृष्टि कथं कार्य यायेगु वा दोष मदुगु कार्य यायेगु यात हे सम्यक कर्मान्त धाई । हिंसा मयागु, खुंज्या मयायेगु, त्यभिचार मयायेगु थुपिं स्वता कार्य सुचरित कार्ययात हे दोषमदुगु कार्य धाईगु खः

५. सम्यक आजीव

इमान्दरी पूर्वकं कार्यं याना मिच्छाजीव (=मखुगु कथं जीवन हनेगु) त्वता सम्यक् कथं जीवन हनेगुयात सम्यक आजीव धाई । सम्यक जीवन हनेगु धयागु त्यता धर्म त्वतेगु खः शस्त्र, अस्त्र मिईगु, विष विईगु, ला(=मासु) व अदिरा या व्यापार यायेगु व दासदायीया व्यापार यायेगु आदी कार्ययात मिच्छाजीव धाई । थुपिं त्यता धर्म अलग्ग जुईगु हे सम्यक आजीव धाई ।

६. सम्यक् व्यायाम

थीक कथं अभ्यास यायेगु वा मनय् च्वंगु वलेश खितिया सिला छवयेगु कुतः यात हे सम्यक व्यायाम धाई । अकुशल चेतनायात उत्पन्न मयायेगु, मभिंगु व अकुशल चेतना उत्पन्न जुई धुंकुगुयात नष्ट यायेगु कुत वा नष्ट याना छवयेगु, भिंगु कुशल चेतना उत्पन्न यायेगु, उत्पन्न जुई धुंकुगु कुशल चेतनायात भन भन उन्नतियाना बृद्धि यायेगु कुतः याना यंकेगु थ्व त्यता पधानयात हे सम्यक् व्यायाम धाई ।

७. सम्यक् स्मृति

मभिंगु चेतनायात मदयेका छवयत होशियार व जागरुक जुया सतर्क जुया च्वनिगु हे सम्यक् स्मृति खः । मेगू शरीरं व मनं छु छु कार्य (=अकुशल वा कुशल कार्य) याना च्वन धयागु थुइकेगु सिकाच्वनेगु यात नं सम्यक स्मृति धाई । वा मेगु भाषं ध्यान भावना धका सतिपद्दान विपस्सना भावना त्यता यात धाई ।

१. कायानुपस्सना विपस्सना

२. वेढनानुपस्सना विपस्सना

३. चिन्तानुपस्सना विपस्सना

४. धम्मनानुपस्सना विपस्सना

८. सम्यक् समाधि

चित्तयात छथासं तुतय् मजुईक होश तथा चित्तयात क्वातुकक ज्वना तयेगु हे सम्यक समाधि खः । चित्त व काययात छ थासतया सम्बन्ध तयातयेगु जस्तै सासःदुहां बंगू व पिहां वनिगुयात थुईका याईगु भावना आनापानसति भावना धाई । थुकसे याईगु विभिन्न प्रकारया ध्यानयात प्रथम ध्यान द्वितिय ध्यान तृतीय ध्यान व चतुथे ध्यान धका प्येगु ध्यान धका नं धाई ।

- दीघ निकाय, महावर्ग (10/211-350)

आया नं लिपाया नं लाभ

छगू इलय्-ब्राहमण छम्ह बुद्ध भगवान च्वना विज्यागु विहारय् वन्दना यायेत वन । बुद्धया दर्शन यायेदया लय् लय् ताल अलय् खुसी जुया बुद्ध भगवान यात थथे न्यनः

...छलपोल भगवान गौतम (=बुद्ध) यदि सुं मनुखे नियमित रूपं अध्ययन व अभ्यास याना यंका आ नं (=पच्चुपन्नकाल) लाभ उत्पन्न जुईगु व लिपा तर्क नं (=अनागतकाल) लाभ व सुख जुईगु छुनं छगू धर्म दुला थे ? दु मद्दु छक देशना याना विज्याह ।

वसपोल बुद्धं धया विज्यात ।

हे ब्राहमण ! छगू धर्म दु । यदि सुं मनुखे थ्व धर्मयात विचायाना अभ्यास पाना उन्नति याई व मनुयात आ नं लाभ जुई व लिपा तर्क नं जुयावे च्वनी व धर्म खः अप्रमादी (=वेवास्ता मयाईगु जुईगु) ।

...उचोगी जुया, जागृत जुया भिंगु ज्या उन्नती याना बांलाकक पूर्वकुम्हसिया धार्मिक कथं जीविका हना इन्द्रिययात संयमयाना अप्रमादी जुम्ह सिया न्हयावलयनं लाभ व यश बृद्धि जुया वं च्वनी...

- धम्मपद, अपामाद वर्ग 18।

...गथे फुक्क सत्व प्राणी पिनीगु पला सिकं किसीया पलाय् तथं अथे हे थ्व धर्म (=अप्रमादी) कथं ज्यायाना होशियार जुई उकीया फल हे आनं व लिपा नं लाभ व यश बृद्धि जुय च्वनिगु तः धेगु धर्म खः । ... हाकनं मेगु छगू उकमा गथे चन्द्रमाया प्रकास नगु (=तारा) सिकं धीगू खः अथे हे अप्रमादी जुम्हसिया लाभ व यश मेगु धर्मया अभ्यास सिकं आ नं लिपा नं लाभ बृद्धि अप्पो जुईगु खः ।

- अंगुत्तर निकाय, छक्क निपात 22/325

थः व मेपिनीगु लाभया लागीं धर्माचरण

...भिक्षुपिं ! थ्व संसारय मनुत यसं त्यता प्रकारं धर्माचरण याई । १. सुंयात नं लाभया लागिं धर्माचरण याइमखुपिं थथे धयागु निखें च्याका तये धुंकुगु सिग्व हाकनं दथुई न मल (=फोहर) किना च्वगु छें नं च्याके फइमखु बने नं च्याकेफइमखु थें थुजापिं मनुत समाजय् ज्याखेले मद्दु ।

२. मेपिनी लाभ लागीं धर्माचरण तर थात निति धर्माचरण याईमखुपिं थथे धयागु न्हापागु आचरण याईपिं सिकं भचा ज्युपिं मनुपिं खः ।

३. थःगु लाभया लागीं धर्माचरण याई मेपिनीगु लागीं याईमखु थथे धयागु न्हापायागु निगू आचरण सिकं ज्युगु धर्माचरण खः ।

४. थःगु नं मेपिनीगु नं लाभया निती याईगु धर्माचरण थुगु धर्माचरण याईपिं वा थथे धर्माचरण याईगु उच्चतम खः । थुकथं धर्माचरण याईगु धयागु राग द्वेष मोहयात नास यायेगु कुत याईगु व मेपिन्त नं कुत याके विईगु, कुशल धर्मयात थुईकेगु विरिय उत्पन्न यायेगु व मेपिन्त नं थुईका विरगु धर्मयात आदरपूर्वकं ग्रहया यायेगु व याके विइगु, पञ्चशीलं युक्त जुईगु आदी थःगु लागीं लाभ खसा पञ्चशीलं आदी युक्त जुइत सर सल्लाह वा धर्म स्यनेकने यायेगु मेपिनीगु लागीं लाभ खः ।

- अंगुत्तर ; चतुक्कनिपात २१।१५-१९

वथें तु हे भिक्षुपिं नं न्यागु धर्म पूर्ण जुया धर्माचरण यायेमा । शील, समाधी, पञ्जा (=प्रज्ञा), विमुक्ति (=दुखंमुक्त जुईगु) व विमुक्तिजाण ढस्सन (=दुखं मुक्त जुल धका ज्युगु) पूर्ण जुईगु व मेपिनीत नं पूर्ण जुया च्वनीगु सर सल्लाह व सन्देश विईगु हे

थःगु व मेपिनीगु न लाभया लागी याईगु धर्माचरण धाई । यम्ह जक शील, समाधी, प्रजा, विमुक्ति व विमुक्ति ज्ञाण ढस्सनं पूर्ण जुया मेपिनीत सेनेकने मयाम्ह थुकाविईगु मयाम्हसित थःगु जक लाभ स्वया धर्माचरण याईम्ह धाई ।

- अंगुत्तर निकाय, चतुक्क निपात

अथेहे भगवान बुद्ध अतदत्थ थेरयात जेतवन थहाविकारय् मैपिनीगु लाभ सिकं थःत जुयगु उत्तम लाभयात अपो विचाः यायेमा धका थथे देशना याना विज्यातः

...मेपिन्त लाभ याकेया निम्तिं थःत जुईगु उत्तमगु लाभें आपा हानि याय् मज्यू, थःत लाभ ज्वीगु सीका हबखतय् सदवै लगे ज्वीया च्वनेमा...

- धर्मपद अत्तवर्ग १०

लिसे हाकनं थथे धपा विज्याना तल ।

...अप्रमादी जुया वर्तमान व मेगु जन्म (=अनागतकाल) तकं लाभ जुईगु धर्मयात थुईका हरबखत होशियार जुया चिन्तनयाना धर्माचरण याईपिन्त हे पण्डित धाई...

- अंगुत्तर पञ्चकनिपात

कना वयागु फुक्क लाभयात वांलाक्क चिन्तनयाना व्यवहारीक जीवनय् छ्यल धासा वर्तमानय् लाभ अनागतय् लाभ व परमत्थ लाभ धका स्वथी दुगु खः । मनुतयगु विभिन्न आवश्यकता इच्छा आकांक्षा थुकि थुथ्याना च्वंगु दु । गथे धर्माचरण यात अथे हे फल दई । गुलिसित छ्गू तक नं याईमखुपिं नं दु । उके जीवनय् न्हयाबलय् नं हार नयाँ च्वनिमाली । मेगु खं गुजागु लाभ थःत मागु खः अथेकथे धर्माचरण यात धासा थगु इच्छानुसारं माथें लाभ सत्कार प्राप्त जुईगु खः । छलपोलपिनी गुजागु फलया आशा याना च्वना ?

सन्दर्भ सफू

१. धर्मचक्रु सफू (=मासिक पत्रिकां)

२. आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग - भिक्षु प्रजारश्मि महास्थविर

३. बौद्ध दर्पण दोश्रो संस्करण - प्रकाश बज्राचार्य

- 23 Oct, 2001

दुःख अले थुकिया कारण

रत्न श्रेष्ठ (ओभास)

प्रणिधिपूर्ण महाविहार, वलम्बु ।

थ्व संसारे दुःख भद्रपिं सु दु । परक विचा याना स्वल धाःसा दुःख मदुपिं सुहे मदु । गुम्हेसित पारिवारिक दुःख, गुम्हेसित धन सम्पत्तियागु कारण दुःख, गुम्हेसित थ अतिकं यम्ह मित्र, कला, भात थ सन्तान पिं नापं च्वने मखना दुःख । थि थि प्रकारं मनु तयत् दुःख जुया च्वंगु दु । थ्व दुःखया मूल हेतु धयागु भिगु मने लोभ, मोह व द्वेष जुगु कारण खः । वेह जुया भिगु मनुष्य जीवनय् दुःख जुया च्वगु कारण 'जि' व 'जिगु' थ्व निगु शब्द खः । अले थ्व जि व जिगु कारणं लोभ मोह व द्वेष उत्पन्न जुइगु । भिगु जीवने दुःख जुइगु कारण न थ्व हे खः । सुनानं भिगु हे खँ यदि मोहवश लिप्त जुल धाःसा उम्ह व्यक्तिया मने क्लेश उत्पन्न जुइयो । गथे कि यानागु ज्या सफल जुइकि मजुई ? धयागु चिन्ता, पीर व उकी मोह उत्पन्न जुई 'जि' धयागु मोह दया च्वनी, थुकी दुःखी याई ।

छुं वस्तुयात लोभ यायगु जिगु धयागु भावनां प्यपुनेगु खः । थ्व यक्व जुल की भूयातुगु भारी जुइयो । थुकी नं दुःख जुई । वहे जुया भिंस 'जि' अले जिगु धयागु भावनायात त्याग याना जबतक थ्व संसारे दुगु गुलिनं वस्तु त खः व दक्व अनित्य खः धका अनित्य धर्मयात बुभे

जुइमखु अबलेतक दुःख जुया हे च्वनी । अले अनित्य धर्म यात थुइका उकियात थगु व्यवहारे छ्यलायके फय्मा । थुकिं दुःखयात निर्मूल यायेत ग्वाहाली याई । नत्र थ्व दुःखयागु भवसागरं भिं गुबले नं थाहाँ वयं फैमखु ।

थ्व दुखं मुक्त जुइत भीसं सीकेमाः राग, द्वेष व मोह व्याप्तं मजुगु मार्ग अर्थात् राग, द्वेष व मोहं रहित मार्ग हे वनेमा । अन्यथा सद्वर्म मखु । वहेजुया राग, द्वेष व मोहं रहित अवस्था हे शून्यावस्था खः । लोभ, द्वेष व मोहं, थुपिं हे दुःख जुया च्वंगु कारण खः । धका भगवान् बुद्ध आज्ञा जुया विज्यागु दु । भिं मनुतयगु स्वभाव धयागु छुं बाँलागु वस्तु खनकी व वस्तुप्रति राग उत्पन्न याई, लोभ उत्पन्न याई अले व वस्तु थत मन्त कि दुःखी जुई । लोभ यायगु वा मोहवश व वस्तुप्रति आशक्त जुइगुलिहे दुःख जुई । भीसं थुकियात वाँलक बुभेजुल धाःसा दुःखं मुक्त जुइफै, निर्वाण फल प्राप्त याय्फै । अझ अरहन्त फल तक नं प्राप्त याय्फै । थ्व हे सन्दर्भे भगवान् बुद्ध धया विज्यागु 'छुं वस्तुप्रति लोभ ग्रस्त जुइमत्ये वा छुकिंसिन मोहवश प्यपुना आशक्त जुइमत्ये ।'

स्वर्णरजत बुद्ध जयन्ती (२५५०): लुम्बिनी दर्शन वर्ष २०६३

आजीवन ग्राहक महानुभावहरूलाई विशेष अनुरोध

गत ३२ वर्षदेखि यस आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भूबाट प्रकाशित हुँदै आइरहेको आनन्दभूमि मासिकका आजीवन ग्राहकहरूलाई विभिन्न कारणवश नियमित रूपमा उपलब्ध गराउन नसकेकोमा क्षमाप्रार्थी छौं। यसलाई अझ परिमार्जित रूप दिएर अधिराज्यव्यापी र विभिन्न मित्रराष्ट्रमा समेत पुऱ्याउने लक्ष्यलाई साकार पार्न र आजीवन ग्राहकहरूलाई पनि नियमित उपलब्ध गराउनको लागि यहाँबाट पनि सहयोगको अपेक्षा राख्छौं। यसलाई तपाईंबाट निम्नानुसार सहयोग गर्न सक्नु हुन्छ।

- १) सक्दो आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराएर ।
- २) आफ्नो तर्फबाट सकेसम्म ४-५ जना ग्राहक बनाइ दिएर ।
- ३) आफ्नो परिचयमा रहेका विभिन्न उद्योग, व्यापारिक प्रतिस्थान, साहु महाजनहरूबाट विज्ञापन उपलब्ध गराएर ।
- ४) आफुलाई जानकारी भएका विभिन्न बौद्ध गतिविधिहरू यसमा समाचार प्रकाशनार्थ उपलब्ध गराएर ।
- ५) यसलाई अझ बढि पठनीय र रोचक बनाउनको लागि आवश्यक सुझाव दिएर ।

यसको वितरण व्यवस्था चुस्त दुरुस्त बनाउनको लागि ग्राहकको व्यवस्था निम्न बमोजिम गरिएको छ-

क) नजिकको विहार वा तपाईंको घर, पसलबाट प्राप्त गर्नेलाई	वार्षिक	रु. १५०/-, र दुई वर्षको	रु. २७५/-
ख) आफ्नै घरमा प्राप्त गर्नेलाई	वार्षिक	रु. १७५/- र दुई वर्षको	रु. ३२५/-

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिकलाई चिरस्थायी बनाउनको लागि सक्दो सहयोग गर्नु भई बुद्धधर्म प्रचारप्रसारमा टेवा पुऱ्याउनु हुनेछ। धन्यवाद।

व्यवस्थापक

नवीकरण गर्नेबारे सूचना

यस आनन्दभूमिको वार्षिक ग्राहकको अवधि सकिएका वा सकिनलागेका ग्राहक महानुभावहरूले नवीकरण गर्नहुन हार्दिक अनुरोध गर्दछ।

नवीकरणको लागि सम्पर्क राख्ने स्थान:-

काठमाडौं-आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू/बुद्धजयन्ती समारोह समितिको नगर कार्यालय श्रीघः विहार/श्रीघः ज्ञानमाला भजन, श्रीघः/अ. इन्द्रावती, धर्मकीर्ति विहार/वीणा कंसाकार, महिला बौद्ध समूह/रवि मानन्धर, ज्ञानमाला भजन खलः स्वयम्भू/प्रेमपूर्ण कर्माचार्य, इच्छुमतीटोल, वागबजार/नजीकको विहारमा, ललितपुर-हेराकाजी सुजिका, नागबहाः/काजीलाल डंगोल/राम शाक्य, मणिमण्डप महाविहार, पतको/अ. ज्ञाणवती, भास्सरा स्कूल, पूर्णचण्डी, प्रज्ञानन्द स्मृति स्वास्थ्य क्लिनिक, थैना, भक्तपुर-रामकृष्ण वैद्य, गणेशमान श्रेष्ठ, मुनि विहार/संघरत्न शाक्य, खौमा/तीर्थराज वज्राचार्य, मिनिबस पार्क/सप्तचन्द्र वज्राचार्य, साकोठा, लुम्बिनी-भिक्षु मैत्री महास्थविर, वुटवल-नरेश वज्राचार्य/सुश्री विद्यादेवी शाक्य, भैरहवा-सूवर्णमुनि शाक्य, बनेपा-सुनकेशरी श्रेष्ठ, पाल्पा-सर्जु वज्राचार्य, पोखरा-उत्तममान बुद्धाचार्य, बेनी, म्याग्दी-याम शाक्य, बागलुङ-कुष्णप्रसाद शाक्य, नारायणगढ-शेखर शाक्य, वीरगञ्ज-चक्रबहादुर शाक्य, विराटनगर-मोहनप्रसाद शाक्य, धरान-नीलकुमारी, विद्या शाक्य, धनगढी-प्रेमकुमारी तुलाधर, हेटौंडा-गौतमराज शाक्य, पवन शाक्य, गोरखा-मोहनरत्न शाक्य, लमजुङ-विजयबहादुर गुरुङ, वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत-वसन्त थापा मंगर, उर्लाबारी, मोरङ-मनोज शाक्य

Being Good

(Buddhist Ethics for Everyday Life)

Ending Anger

- Ven. Master Hsing Yun

*Returning anger with anger is evil.
Don't return anger with anger.
Not being angry is always better
than being angry.*

- From the *Samyukta Agama*

The origins of anger

Anger is one of the three basic "poisons" discussed by the Buddha. Ignorance and greed are the other two. Generally, the Three Poisons operate together. They feed off each other, justify each other and create the conditions which lead to their malefic reappearances. They create the karma that binds us the lower awareness typical of this *saha* world. The Three Poisons are sometimes also called "the three fires" because they make our minds burn and rage with ignorance like a fire out of control. Sometimes they are also called "the three diseases" because they bring harm to sentient beings and force them to remain long within the cycle of birth and death.

The *Abhidharmakosha* and the *Vijnaptimatratasiddhi Shastra* both say that anger is a condition in which the mind roils with trouble and cannot find peace because it has turned its back on wisdom and its claws against others. Anger comes in many forms: resentment, hatred, jealousy, cruelty, abuse, taking delight in the misfortunes of others. Anger has many names, but essentially it is always caused by a deluded belief that the illusory self has lost control over something that is important to it. This loss of control produces an ignorant rage during which we attempt to restore whatever equilibrium we thought should have been there. If this rage happens in the moment, we call it anger or fury. If it burns more slowly over a longer period of time, we call it hatred or jealousy of resentment. The

cause is always the same; the illusion has been threatened and rather than learn it elects to harm.

The Buddha said that anger was one of the Five Hindrances. The Five Hindrances are moods or states of mind that make it difficult for us to learn the Dharma. They are anger, desire, drowsiness, excitability, and doubt. The Buddha also said that anger is one of the Five Envoys of Stupidity. The Five Stupidity are greed, anger, ignorance, pride, and doubt.

Buddhism recognizes three kinds of anger:

- 1) Anger for no reason. This form of anger arises within the mind even though nothing has come outside to provoke it. This kind of anger grows out of seeds already planted within the *alaya*-consciousness.
- 2) Anger with some reason. This form of anger arises after someone has done something to "cause" it. This kind of anger is produced when a seed of anger in the *alaya*-consciousness is stimulated to grow by outer conditions.
- 3) Dialectical anger. This form of anger arises when someone disagrees with us. It is produced in the same way as anger with some reason.

Anger is a form of suffering peculiar to the realm of desire (*kama-dhatu*). In *rupadhatu* (the realm of form) and *arupadhatu* (the realm of formlessness) there is no anger.

Anger is distinguished from greed in that anger is a form of revulsion created by something we do not like, while greed is a form of attraction brought on by something we do like. In this limited sense, and in this sense only, greed can be said to be "better than" anger. Greed at least has some positive components while anger generally has none at all.

Anger as transgression

The *Avatamsaka Sutra* says, "Of all forms of evil, there is none worse than anger. A single moment of anger can be an enormous obstruction to growth."

The *Fayuan Chulin* says, "Anger causes the loss of all goodness as it causes the beginning of all evil. Anger ruins the joy of the Dharma, steals the goodness of the mind, and forces the mouth to say terrible things. Anger is like the blade of an ax."

Anger is one of the greatest obstructions to the successful study of Buddhism. Anger is a form of passionate ignorance. It is hard enough to learn when we are simply ignorant, but how can we ever learn if we are passionate in our ignorance? Only a quiet and receptive mind can learn. A mind raging with fire only burns its own fuel. For this reason, Buddha often counselled his followers to beware of anger. All of us must learn to control and overcome anger.

The *Sutra of Bequeathed Teachings* says:

Anger can ruin all good practices and it is not soon forgotten. It is attractive neither in the present nor when viewed later as something belonging to the past. When anger begins burning out of control like a raging fire,

protect yourself and do not let it consume you. Like a thief this fire will take away everything you have. There

is nothing worse than anger. The Mahaprajnaparamita Shastra says: Anger should be thought of as the worse of all transgressions. It is the worst of all the Three Poisons.

Of the ninety-eight defilements, it is the most stubborn.

It is the most difficult mental diseases of all to cure.

A person in the midst of anger cannot see what is right;

he understands neither the difference between good and

evil nor the difference between helping and hurting.

He has lost control of himself and begun to fall toward the

hell realm.

The Saddharma Smriti Upasthana Sutra says that anger is like a poisonous snake, like a knife blade, like fire. The sutra says that wise people should do all they can to overcome anger.

The Bodhisattvabhumi Shastra says that anyone who is often angry will almost certainly fall into one of the lower three realms of existence (hell, hungry ghosts, animals). If they are reborn in the human realm then they will suffer both of the following two problems: 1) they will often be victims of other people's fault-finding and criticism, and 2) they will often be troubled and bothered by other people and will find little or no peace in their lives.

The cure for anger

Anger is a form of energy. The most basic way to cure anger is to see it that way. Remove all labels from it and disentangle it from all stories or excuses about why it is there. Seen purely as energy, anger is more easily put in perspective and controlled. Another way to control anger is to consider times in the past when you were angry. What do they matter now? Did they really matter then? After enough time has past, recalling anger is like recalling the heat of a fire. There is a memory but no feeling.

The Mahaprajnaparamita Shastra says: Overcoming anger brings peace to the mind.

Overcoming

anger leads to a mind without regrets. Anger is the source of the poisons that destroy goodness. All the Buddhas praise one who has overcome anger. When anger has been overcome, there no longer will be any anxiety.

The Saddharma Smriti Upasthana Sutra says that one who overcomes anger is loved by all and is delightful to see. His mind is calm, his face is pure and he is trusted by everyone. Once anger has been overcome, the sutra says, it follows naturally that one will be successful in upholding the precepts and in controlling fear, passion, criticism, harsh speech, and a tendency to complain or be bitter about one's life. Overcoming anger is the source of much goodness. The merits which accrue to anyone who has overcome this vice lead to good circumstances in this life and a good rebirth after this life is over.

The Mahayana Samparigraha Shastra mentions five ways to overcome anger:

- 1) Contemplate that since beginning less time you have been connected with all sentient beings in the universe.
- 2) Contemplate the transience of life. Who is there to be harmed and who is doing the harming?
- 3) Contemplate that only the Dharma is real and that there is no such thing as sentient beings. In this light, how can there be any such thing as harm?
- 4) Contemplate that all sentient beings must suffer. In this light, why would anyone want to increase the suffering of another?
- 5) Contemplate that all sentient beings are your children. Why would you want to harm any of them?

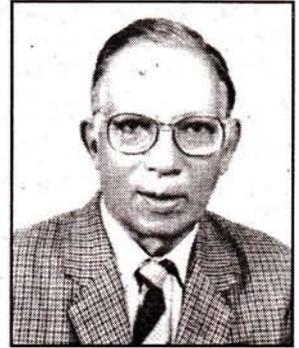
When all is said and done, compassion is the single best method for overcoming anger. The bodhisattva must learn to "be compassionate for no reason and to see all beings as being of one body."

If anger rises and you desire to harm another being, already you have harmed yourself far more than him. And that is why you must often think on compassion; for compassion keeps from rising all thought of anger, evil, and pain.

- from the Meditation on the Three Contemplations Sutra

Peace! Where art thou?

Dr. Ganesh Mali

We all cry for peace especially when we are troubled by war, famine, poverty, terrorism, etc. But peace does not come to us and even if it comes, it finds no place to stay and so soon goes away.

"Thy Kingdom come, Thy will be done in earth as in heaven" said Jesus, but he was crucified. Socrates tried to reform the youth of Athens but he was made to drink hemlock (a poison). Buddha, who may rightly be called the light of the World, and the Lord of Peace had to face more than one hundred attempts to end his Life or to defame him. Gandhi, an apostle of truth and non-violence, was shot dead by a fanatic hindu. The four martyrs of Shahid Gate remind us how dangerous it is to speak out the truth.

This is what is happening in our world. Who wants here peace, anyway?

If a man is given a chance to choose between war and peace, and if he thinks he is stronger than his adversary he will rather choose war. For a major part of the man is the beast in him.

Look within the minds of the people to find out why war is more popular than peace. What do we find there? Ignorance, superstitions, lust, hatred, anger, greed, jealousy, malice, ill-will and selfishness. How many of us do not have such evils within us? None, perhaps.

That is why the pages of history are filled with wars, battles and treacheries. In ancient times tribes fought against tribes to build kingdoms, kings fought against kings, the stronger ones among them built empires. Stronger people conquered the land of weaker people, and made it their own country. Stronger kingdoms went out into the world to build colonies. In our own times, wars (hot and cold) are being fought, and world powers are struggling hard to gain supremacy. Terrorism is spreading like wild fire.

Peace is the cry of the wise saint or the repentant sinner, or again the coward, who, although possessing bestial altitudes finds himself weaker

than his adversary.

People living in an overpopulated poor country like ours, are mostly filled with the attitudes of the beast for the sake of survival. Here sinners declare themselves to be saints. None here, to speak sincerely, really wants the welfare of the common poor people. Everyone rather works for his own welfare at the cost of others. Foreign aids that flow in for the welfare of the poor, never reach them but vaporize somewhere at the top or in the middle. Parties struggle hard to gain power, and once in power, they do whatever is best for themselves.

Two diverse religious sects fought for supremacy over a long period of time. There were long periods of rivalry between Buddhism and Hinduism in India, until Buddhism was completely ousted.

Where then lies peace and happiness? The only choice for the common people is to use their bestial attitudes in a society, which is founded on those very attitudes.

We cannot expect peace to come in our country and stay here for long. Our education system is producing educated beastly people rather than educated humans. Nowhere in our schools, students gain knowledge and practice of a good, moral and scientific religion. So, we can easily judge where this is leading us to peace or to war, because peace is not made in heaven but in the hearts of the people.

War it seems has remained a reality in the world, followed by short periods of peace.

Let us not get disheartened however. We have to take courage and go a long-way changing ourselves and reforming our society too, before lasting peace could be established.

Let this not be just a dream !

बौद्ध गतिविधि

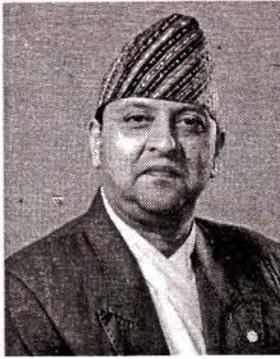
बुद्धपूजा र धर्मदेशना

काठमाडौं । प्रत्येक पूर्णिमाको दिन आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भूमा नियमित रूपमा हुँदैआइरहेको बुद्धपूजा र धर्मदेशनाको कार्यक्रम आषाढपूर्णिमा (गुरुपुन्हि)को दिन सम्पन्न भयो । सोही विहारका निवासी भिक्षु धर्ममूर्तिबाट बुद्धपूजा संचालन र शीलप्रदान गर्नुका साथै धर्मदेशना गर्नुभएको थियो । विहान ज्ञानमाला भजन खल: स्वयम्भूबाट ज्ञानमाला भजन गरेर आरम्भ भएको उक्त कार्यक्रममा उपस्थित समस्त भिक्षु, अनगारिका गुरुमां र उपासकउपासिकाहरूलाई जलपान र भोजन प्रदान गरियो । उक्त जलपान तथा भोजन व्यवस्था श्री न्हुक्षेवहादुर वज्राचार्य, छाउनीले गराउनुभएको थियो ।

श्री ५ ज्ञानेन्द्रको शुभजन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा भिक्षुसंघद्वारा

महापरित्राण पाठ

काठमाडौं । श्री ५ महाराजाधिराज ज्ञानेन्द्रवीरविक्रम शाहदेव सरकारको ५९औं शुभजन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा भिक्षुसंघबाट महापरित्राण पाठ सम्पन्न भएको छ । मौसूफ सरकारको शुभवर्षाभिवृद्धि दिन स्वयम्भूस्थित आनन्दकुटी विहारमा आयोजित उक्त कार्यक्रम संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्री बुद्धिराज वज्राचार्यले श्री ५ ज्ञानेन्द्रको तस्वीरमा माल्यार्पण तथा ५९ वटा दीप प्रज्वलन गरेर आरम्भ भएको थियो । वि.सं. २००८ सालमा राष्ट्रपिता

श्री ५ त्रिभुवनको पालादेखि श्री ५ महाराधिराज सरकारको शुभजन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा आनन्दकुटी दायक सभाले निरन्तर रूपले महापरित्राण पाठ आयोजना गर्दै आइरहेको थियो । कार्यक्रममा उपस्थित समस्त भिक्षु, अनगारिका तथा श्रद्धालु उपासकउपासिकाहरूलाई जलपान तथा भोजन पनि प्रदान गरिएको थियो ।

गुंलाको उपलक्ष्यमा ध्यानभावना तथा धर्मदेशना

काठमाडौं । बौद्ध धर्मावलम्बीहरूमा प्रसिद्ध गुंलापर्वको उपलक्ष्यमा आनन्दकुटी दायक सभाको आयोजनामा यस वर्ष पनि धर्मदेशना कार्यक्रम सञ्चालन भएको छ । श्रावणशुक्ल प्रतिपदाबाट आरम्भ भई भाद्रशुक्ल प्रतिपदासम्म एक महिना सञ्चालन हुने सो कार्यक्रममा उपत्यकाका विभिन्न विहारमा रहनु भएका श्रद्धेय भिक्षु तथा अनगारिका गुरुमांहरूबाट हरेक दिन धर्मदेशना हुँदै आइरहेको छ । गत चार वर्षदेखि निरन्तर रूपमा सञ्चालन हुँदैआइरहेको सो कार्यक्रम अरु बेला प्रत्येक शनिवार हुने गरेको छ ।

आषाढपूर्णिमाको उपलक्ष्यमा कार्यक्रम सम्पन्न

तानसेन, पाल्पा । बौद्ध महिला आजीवन दायक समिति, महाचैत्य विहार, टक्सारको २२औं वार्षिकोत्सव समितिको आयोजनामा धर्मचक्रप्रवर्तनदिवस एवं गुरुपूर्णिमा एक समारोहकाबीच भव्य रूपमा मनाइयो । ज्ञानमाला भजन तथा बुद्धपूजा पश्चात् समितिका अध्यक्ष सुश्री सुमना शाक्यको सभापतित्वमा सम्पन्न सो कार्यक्रममा सचिव सुश्री सौन्दर्य शाक्यले वार्षिक प्रतिवेदन तथा आयव्यय विवरण प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । भिक्षु धम्मज्योति अतिथि रहनुभएको उक्त कार्यक्रममा अध्यक्ष सुश्री शाक्यले महाचैत्य विहार स्थापनार्थ उल्लेखनीय योगदान पुऱ्याउनुभएका चिनीयालाल वज्राचार्य तथा ज्ञानमाला सभाका निर्वर्तमान सभाका अध्यक्ष कृष्णप्रसाद शाक्यलाई सम्मानपत्र प्रदान गर्नुभएको थियो । सुश्री उमा महर्जनले स्वागत गर्नुभएको सो कार्यक्रममा बौद्ध महिला समिति, महाबोधि विहारका अध्यक्ष श्रीमती पूर्णमाया महर्जन, धर्मचक्र युवाका अध्यक्ष राजेन्द्रबहादुर वज्राचार्य, करुणा बौद्ध संघका अध्यक्ष छत्रराज शाक्य, ज्ञानमाला संघका अध्यक्ष सर्जुलाल वज्राचार्य, ज्ञानमाला सभाका अध्यक्ष चकोरमान शाक्य तथा सम्मानितद्वय चिनीयालाल वज्राचार्य, कृष्णप्रसाद शाक्यलगायतका वक्ताहरूले आ-आफ्नो मन्तव्य प्रकट गर्नुभएको थियो । सोही उपलक्ष्यमा श्रावण ५ गते छत्रराज शाक्यको नेतृत्वमा विपश्यना ध्यानको आयोजना गरिएको थियो ।

बुद्धको प्रतिमा स्थापना

संखुवासभा। जिल्लाको सदरमुकाम खाँदवारी बजारमा रहेको एउटै मात्र पुरानो बौद्ध स्तूप (चैत्य)मा शान्तिनायक भगवान् बुद्धको प्रतिमा एक समारोहका बीच प्रतिस्थापन गरिएको छ। आजभन्दा करीव ११२ वर्षअघि (वि.सं. १९५० सालतिर) स्व. रत्नराज शाक्य एवम् उहाँको परिवारको सत्प्रयासमा निर्माण भएको सो चैत्य संरक्षणको अभावले ओभ्रेलमा परिणत भएको थियो। यस भेगकै ऐतिहासिक, पुरातात्विक तथा पर्यटकीय महत्व बोकेको धार्मिक आस्थाको धरोहरको रूपमा रहेको उक्त चैत्य जीर्णोद्धार पनि गरिएको थियो। रु. १६ हजारको लागतमा निर्माण भएको उक्त बुद्धप्रतिमा खाँदवारीको अग्रज समाजसेवी कुलबहादुर शाक्यले दान गर्नुभएको थियो। उहाँकै घरबाट आरम्भ भएको न्याली स्थानीय देवकोटाचौक, पोखरी हुँदै टुँडिखेल परिक्रमा गरी मर्मतस्थल पुगी सभामा परिणत भएको थियो। प्रमुख जिल्ला अधिकारी एवम् प्रमुख अतिथि हरिकृष्ण खतिवडाले प्रतिमा उद्घाटन गर्नुहुँदै धार्मिक एवम् पुरातात्विक महत्व बोकेको यस ठाउँको अमूल्य निधिको संरक्षण सम्बर्द्धनमा सबै एकजुट हुनुपर्ने बताउनुभयो। बुद्ध चैत्य पुनर्निर्माण गर्न जिबिसबाट सहयोग गर्नपाएकोमा आफू आभारी भएको स्थानीय विकास अधिकारी मेघनाथ काफ्लेले बताउनुभयो।

अखिल भिक्षु महासंघको सचिवमा

भिक्षु कोण्डन्य

काठमाडौं। अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका कार्यकारिणी सदस्य भिक्षु कोण्डन्य महासंघको सचिव पदमा नियुक्त हुनुभएको छ। अध्यक्ष भिक्षु कुमारकाश्यप महास्थविरको सभापतित्वमा हालै बसेको कार्यसमितिको बैठकले पूर्व सचिव भिक्षु बोधिसेन महास्थविरले स्वास्थ्यका कारण पेश गरेको राजीनामा ससाधुवाद स्वीकृत गरिएपछि उहाँलाई सर्वसम्मतिनै नियुक्त गरिएको थियो। उहाँ बुद्धविहार भृकुटीमण्डपका प्रमुख, सुखीहोतु नेपालका अध्यक्ष, नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा, पाठ्यक्रम विकास तथा निर्माण समितिका प्रमुख, विश्वशान्ति शिक्षालयका उपाध्यक्ष लगायत विभिन्न धार्मिक क्षेत्रसित सम्बन्धित हुनुका साथै आनन्दकुटी विहार गुठीका कार्यकारिणी सदस्य एवं यस बौद्ध मासिकका पूर्व सम्पादक पनि हुनुहुन्थ्यो।

बौद्ध पुस्तक विमोचन

नगदेश, भक्तपुर। नगदेश बौद्ध समूहको आयोजनामा आषाढपूर्णिमाका दिन बुद्धपूजा गरी धर्मचक्र प्रवर्तन दिवस भव्य रूपमा मनाइयो। भिक्षु वरसम्बोधिबाट पञ्चशील तथा अष्टशील प्रदान पश्चात आरम्भ भएको सो कार्यक्रममा संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्री बुद्धिराज वज्राचार्यबाट 'हलिमय

दकले त:जागु स्तुप केसरिया - छगू अध्ययन' नामक पुस्तक विमोचन गर्नुभयो। नगदेश बुद्ध विहारका उपासिका पृथ्वीमाया घजुले आफ्ना दिवंगत पति तुलसीबहादुर घजुको सद्गतिका कामना गर्दै प्रकाशन गर्नुभएको सो पुस्तकका लेखक एवं समूहका सचिव कृष्णकुमार प्रजापतिले आषाढपूर्णिमाको महत्व तथा विमोचित पुस्तकको उपादेयतामाथि प्रकाश पार्नुभएको थियो। समूहका कोषाध्यक्ष रामभक्त हाँयजुको अध्यक्षतामा सम्पन्न समारोहमा धेरवाद केन्द्रीय दायक परिषद्का सल्लाहकार लोकबहादुर शाक्य, बौद्ध विद्वान् डा. सानुभाइ इंगोल, भक्तपुर जिल्लाका प्रमुख जिल्ला अधिकारी वसन्तराज भट्टराईलगायतका वक्ताहरूले शुभेच्छा मन्त्रव्य प्रकट गर्नुभएको थियो। समूहका सदस्य तथा भू.पू. क्याम्पस प्रमुख तुलसीमान दुवालले स्वागत मन्त्रव्य प्रकट गर्नुभएको सो कार्यक्रम समूहका उपाध्यक्ष दीपकराज साँपालले सञ्चालन गर्नुभएको थियो। कार्यक्रम पश्चात भगवान् बुद्धको मूर्ति खटमा राखी विभिन्न सांस्कृतिक बाजागाजाकासाथ शोभायात्रा नगरपरिक्रमा गरिएको थियो।

रक्तदान कार्यक्रम सम्पन्न

विराटनगर, मोरङ। भगवान् बुद्धको जीवनका ६ पवित्र संयोग जुरेको दिन आषाढपूर्णिमाको पावन अवसरमा युवा बौद्ध संघले रक्तदान कार्यक्रम आयोजना गरियो। त्रिरत्न वन्दना, पञ्चशील ग्रहण तथा ज्ञानमाला भजन गरेर आरम्भ भएको सो कार्यक्रममा ५५ जना रक्तदाताहरू रक्तदान गर्नुभएको थियो। विराट बौद्ध संघका अध्यक्ष धर्मकुमार हलवाईको प्रमुख आतिथ्यमा सम्पन्न सो कार्यक्रममा संघका अध्यक्ष मोहनकृष्ण ताम्राकारले कार्यक्रममाथि प्रकाश पार्नुभएको थियो। स्थानीय ट्राफिक चौकमा भएको सो कार्यक्रमका प्रमुख प्रायोजक भरतराज वैद्य र सहयोगी मोरङ धातु व्यवसायी संघ तथा अन्य सहयोगी दाताहरू नेमकृष्ण ताम्राकार, श्रीमती देवमाया ताम्राकार, श्रीमती सुभद्रा ताम्राकार, राजकृष्ण ताम्राकार तथा उपासिका संघ विराटनगर हुनुहुन्थ्यो।

आषाढपूर्णिमाको उपलक्ष्यमा बुद्धपूजा

काठमाडौं। आषाढपूर्णिमाको उपलक्ष्यमा भोजपुर टक्सार बौद्ध शाक्य समाजले धार्मिक कार्यक्रम आयोजना गरियो। ज्ञानमाला भजन, पञ्चशील ग्रहण, बुद्धपूजा तथा परित्राण पाठ गरेर आरम्भ भएको सो कार्यक्रममा समाजका सदस्यहरू कृष्णमान शाक्य, हीरालाल शाक्य, खड्गरत्न शाक्यलगायतका वक्ताहरूले आषाढपूर्णिमाको महत्वमाथि प्रकाश पाउँदै मानिसले बुद्ध शिक्षालाई व्यवहारमा उपयोग गर्नुपर्ने बताउनुभयो। समाजका सदस्य खड्गरत्न शाक्यको निवासमा आयोजित सो कार्यक्रममा उपस्थित सबैलाई क्षिरभोजन प्रदान गरिएको थियो।

परिषद्को वार्षिकोत्सव सम्पन्न

काठमाडौं। का.म.पा. वडा नं. १५ स्थित सामुदायिक

स्वास्थ्य सेवा परिषद्को वार्षिकोत्सव हालै कार्यक्रमको आयोजना गरी सम्पन्न भयो । सो उपलक्ष्यमा राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय ख्यातिप्राप्त व्यक्तित्वहरू भिक्षु कुमारकाश्यप महास्थविर, जनकविकेशरी धर्मराज थापा र परिषद्का प्रमुख सल्लाहकार प्रा. इश्वरीलाल श्रेष्ठलाई सो परिषद्मा नामदर्ताशुल्क, प्याथोलोजी शुल्क र संस्थामा उपलब्ध औषधीहरू निःशुल्क प्रदान गर्ने निर्णय गरिएको छ ।

अधिराज्यव्यापी परियत्ति हाजीरीजवाफ प्रतियोगिता हुने

काठमाडौं । संघउपनायक तथा नेपाल परियत्ति शिक्षाका संस्थापक शिक्षाध्यक्ष भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरको ८५औं जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा सुखीहोतु नेपालको पहलमा नेपाल अधिराज्यव्यापी 'परियत्ति धम्म कप' बौद्ध हाजीरीजवाफ प्रतियोगिता आयोजना गरिने भएको छ । आगामी आश्वीनको दोश्रो हप्तामा आरम्भ भई सोही महिनाको २२ गतेका दिन फाइनल प्रतियोगिता हुनेभएको छ । अधिराज्य भरिका परियत्ति केन्द्रहरूकाबीच हुने, सो प्रतियोगिता तीन वर्षसम्म सुखीहोतु नेपालले आयोजना गरेर पछि यसको लागि आवश्यक कोष खडा गरी नेपाल परियत्ति शिक्षालाई पूर्णरूपमा हस्तान्तरण गरिने कुरा सचिव भिक्षु निगोधले जानकारी गराउनु भएको थियो । पहिलो पटक रनिड शिल्डको व्यवस्था गरी आयोजना हुन लागेको सो प्रतियोगिताको धम्मानुशासकमा भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, आचार्य भिक्षु कुमारकाश्यप महास्थविर र भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविर रहनुभएको छ भने सल्लाहकारमा भिक्षु पञ्चालोक, भिक्षु बोधिज्ञान, धम्मवती गुरुमा, धर्मरत्न शाक्य 'त्रिशूलि', अमिता धाखा: रहनुभएको छ । भिक्षु कोण्डन्यको मूल संयोजकत्वमा मूल समिति तथा विभिन्न उपसमितिहरू पनि गठन गरिने भएको छ ।

भिक्षु विमलानन्द महास्थविर अभिनन्दित

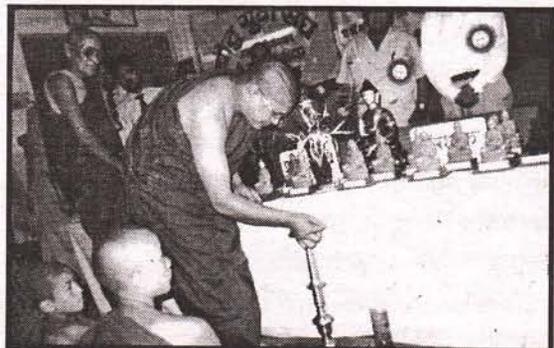
तानसेन, पाल्पा । भिक्षु विमलानन्द महास्थविरलाई उहाँको ७७औं जन्मोत्सव तथा म्यान्मार सरकारबाट अगग महासद्वम्म जोतिकधज उपाधिले विभूषित हुनुभएको उपलक्ष्यमा बौद्ध युवा संघ र बौद्ध महिला समिति, महाबोधि विहारले एक समारोहकाबीच अभिनन्दन गरियो ।

वि.सं. १९८५को जेठ महिनामा पिता मोतिकाजी शाक्य तथा माता चन्द्रमाया शाक्यको कोखबाट पाल्पाको भीमसेनटोलमा जन्मनुभएका मतितनाकाजी शाक्य दिवंगत आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको प्रेरणाले १८ वर्षको उमेरमा गृहत्याग गर्नुभई श्रीलंकाको वजिराराम विहारमा उपाध्यायाचार्य पेलेन श्री वजिराण महानायकबाट ई.सं. १९४६ फरवरी १६का दिन श्रामणेर हुनुभएको थियो । बुद्धधर्मको गहन अध्ययनका लागि वि.सं.

२००८ मा पुनः श्रीलंका जानुभई विभिन्न स्थानको भ्रमण गर्नुभई धेरै समय अध्ययन गर्नुभयो । यसैगरी सिंगापुर, थाइलैण्ड, म्यानमार, भारत, जापानको भ्रमण गर्नुभएको छ । त्रिरत्न बन्दना, विमल ज्ञानमाला भजन जस्ता पुस्तकका साथै विभिन्न पत्रपत्रिकामा लेख प्रकाशन गराई धर्म प्रचारमा योगदान पुऱ्याउँदै आउनुभएको छ । वि.सं. २०२९ सालमा नेपाल फर्कनुभई लुम्बिनीको राजकीय बुद्ध विहारमा रहनुभई लुम्बिनीको संरक्षण, उत्थान र विकासमा लाग्नुभयो । वि.सं. २०५३ सालमा लुम्बिनी विकास कोषको उपाध्यक्ष पदको समेत जिम्मेवारी सम्हाल्नुभएको थियो । उहाँको बुद्ध शासनमा रहेको योगदानको कदर गरी हालै मात्र श्रीलंका सरकारले महानायक पदले विभूषित गरिएको छ ।

प्रमुख अतिथि सुखीहोतु नेपालका अध्यक्ष भिक्षु कोण्डन्यबाट पानसमा दीप प्रज्वलन तथा बुद्धप्रतिमामा पुष्पगुच्छा अर्पण गरी आरम्भ भएको सो कार्यक्रममा समितिका सचिव सुश्री सुमना शाक्यले स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्दै भिक्षु विमलानन्द महास्थविरको योगदान एवं सद्गुणको चर्चा गर्नुभएको थियो । बौद्ध युवा संघका अध्यक्ष दीपेन्द्रकाजी शाक्यले अभिनन्दनपत्र वाचन गरी बौद्ध महिला समितिका अध्यक्ष श्रीमती पूर्णमाया महर्जनले प्रदान गर्नुभएको थियो । समारोहमा बौद्ध युवा संघबाट सम्मानित हुनुभएका संघका पूर्व अध्यक्षहरू निर्मललाल शाक्य, जीवनमान वज्राचार्य, सुवर्णमुनि शाक्य, विनयराज वज्राचार्य, रविमान वज्राचार्य, गम्भीरमान शाक्य, समीरशेखर वज्राचार्य, नारायणवहादुर वज्राचार्य तथा विशेष योगदान पुऱ्याउनुहुने बुद्धरत्न

शाक्य, ब्रह्मशेखर वज्राचार्य, महेशरत्न शाक्य 'देउराली'लाई संरक्षक भिक्षु विमलानन्द महास्थविरले खाडा ओढाई सम्मानपत्र तथा उपहार प्रदान गर्नुभयो भने विभिन्न प्रतियोगितामा विजयी, उपविजयी तथा सहभागी संघसंस्था, विद्यालय तथा सहयोगी व्यक्तिहरूलाई प्रमुख अतिथि भिक्षु कोण्डन्यबाट पुरस्कार, उपहार तथा प्रमाणपत्र वितरण गरिएको थियो। बौद्ध युवा संघको १७औं तथा बौद्ध महिला समितिको २१औं वार्षिकोत्सवको अवसर पारी आयोजना भएको सो कार्यक्रमको सभापतित्व समितिका अध्यक्ष श्रीमती पूर्णमाया महर्जनले गर्नुभएको थियो भने संघका उपसचिव प्रविणाराज शाक्यबाट संघको वार्षिक प्रतिवेदन तथा समितिका कोषाध्यक्ष सुश्री सौन्दर्य शाक्यले समितिको वार्षिक आयव्यय प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभएको थियो। समारोहमा ज्ञानमाला संघका अध्यक्ष सर्जुलाल वज्राचार्य, धर्मचक्र युवा संघका अध्यक्ष राजेन्द्रबहादुर वज्राचार्य, सिद्धार्थ बौद्ध समाजका उपाध्यक्ष कविन्द्र वज्राचार्य, पूर्व अध्यक्षहरूको तर्फबाट विनयराज वज्राचार्य, करुणा बौद्ध संघका अध्यक्ष छत्रराज शाक्य, लुम्बिनी धर्मोदय सभाका सचिव शीलबहादुर वज्राचार्य लगायतका वक्ताहरूले शुभकामना मन्तव्य प्रकट गर्दै भिक्षु विमलानन्दको व्यक्तित्वको चर्चा गर्नुभयो। अभिनन्दित भिक्षुले आफूजस्तो साधारण भिक्षुलाई महत्व दिएर सम्मान गरेको खुशी तथा गर्व महशुस भएको बताउनुभयो। प्रमुख अतिथिको आसनबाट बोल्नुहुँदै भिक्षु कोण्डन्यले पाल्पा जिल्ला राष्ट्र उत्थानमा योगदान पुऱ्याउने व्यक्तिहरूको उद्गमस्थल मात्र नभै नेपालको बुद्धशासनमा नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने भिक्षुहरूको जन्मथलो पनि रहेको र सोही अनुरूप भिक्षु विमलानन्द पनि एक सम्मानित भिक्षु हुनुहुन्छ भन्दै उहाँको व्यक्तित्व अझै सुभाषित एवं उज्वलमय होस् भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्नुभयो। समारोहमा अभिनन्दित भिक्षु विमलानन्द तथा प्रमुख अतिथि भिक्षु कोण्डन्यलाई पाल्पाली करुवा उपहार प्रदान गरिएको थियो। संघका सचिव विजनकुमार वज्राचार्यले सञ्चालन गर्नुभएको सो समारोहको अन्तमा संघका अध्यक्ष दीपेन्द्रकाजी शाक्यले धन्यवादज्ञापन गर्नुभएको थियो।

सोही दिन विहान महाबोधि विहारमा ज्ञानमाला भजन, शीलप्रार्थना तथा बुद्धपूजा पश्चात् भिक्षु कोण्डन्यको प्रमुख आतिथ्यमा एक धार्मिक कार्यक्रमको आयोजना गरिएको थियो। कार्यक्रममा समितिका सचिव सुश्री सुमना शाक्यले स्वागत मन्तव्य प्रकट गर्नुभएको थियो। समितिका अध्यक्ष श्रीमती पूर्णमाया महर्जनको अध्यक्षतामा सम्पन्न सो कार्यक्रममा प्रमुखअतिथि भिक्षुको नेतृत्वमा परित्राण पाठ तथा धर्मदेशना गर्नुभएको थियो। बुद्ध जन्मस्थल लुम्बिनीमा चीन, श्रीलंका, म्यानमार, थाईलैण्डबाट स्थापित बुद्धविहारका भिक्षुगण, अनगारिका लगायतका विशिष्ट व्यक्तित्वहरूको समेत उपस्थिति

रहेको सो कार्यक्रममा अध्यक्ष श्रीमती महर्जनले धन्यवादज्ञापन गर्नुभएको थियो।

गणमहाविहारको ४२ औं स्थापनादिवस सम्पन्न

काठमाडौं। गणमहाविहार स्थापना भएको ४२ वर्ष पुगेको उपलक्ष्यमा धर्मविजय पदनमद्वारा विभिन्न कार्यक्रमको आयोजना गरियो। बुद्धपूजा, परित्राणपाठ, रक्तदान, चक्षुदान, भिक्षाटन लगायतका कार्यक्रमहरू आयोजना गर्नुका साथै विभिन्न संघ-संस्थाहरूलाई अनित्यको तस्वीर वितरण गरिएको थियो। त्यसैगरी ललितपुरस्थित मदन स्मारक मा.वि.का वीस जना विद्यार्थीहरूलाई छात्रवृत्ति पनि प्रदान गरिएको थियो।

युवा बौद्ध समूह पुनर्गठित

काठमाडौं। युवा बौद्ध समूहको आठौं साधारण सभाबाट त्रिरत्न मानन्धरको अध्यक्षतामा १३ सदस्यीय कार्यकारिणी समिति गठन गरिएको छ। जसमा उपाध्यक्षद्वय त्रिरत्न तुलाधर र राजा वज्राचार्य रहनुभएको छ भने सचिव, सहसचिव र कोषाध्यक्षमा क्रमशः मदन तुलाधर, रजनी ताम्राकार, तेजनारायण मानन्धर रहनुभएको छ। कार्यकारिणी सदस्यमा यूरीकाजी कंसाकार, जुजुभाइ तुलाधर, राजा शाक्य, राजु शान्य, धर्मशील शाक्य, निर्मला कंसाकार र अनिल स्थापित रहनुभएको छ। नयाँ समिति गठन हुनुअघि समूहका अध्यक्ष शान्तरत्न शाक्यको सभापतित्वमा वसेको बैठकमा सचिव मदन तुलाधरले वार्षिक प्रतिवेदन तथा कोषाध्यक्ष तेजनारायण मानन्धरबाट आर्थिक प्रतिवेदन पेश गरिएको थियो। कार्यक्रममा सल्लाहकारद्वय डा. केशवमान शाक्य र हर्षमुनि शाक्यले आ-आफ्नो मन्तव्य प्रकट गरिएको थियो।

बुद्धमूर्ति प्रतिस्थापन

थेचो, ललितपुर। ललितपुर थेचोस्थित तःधुं पुखूको मध्यभागमा नवनिर्मित बुद्धमन्दिरमा स्थापना गरिएको बुद्धमूर्ति हालै एक समारोहको आयोजना गरी उदघाटन गरिएको छ। अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका उपाध्यक्ष भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरको प्रमुख आतिथ्यमा सम्पन्न सो समारोहमा मूर्ति प्रदान गर्नुहुने वरिष्ठ मूर्तिकार तथा समाजसेवी कालु कुम्हाःलाई दोसल्ला ओढाएर सम्मान गरिएको थियो। त्यसैगरी उक्त मन्दिर निर्माणमा सहयोग गर्नुहुने महानुभावहरूलाई पनि सम्मान गरिएको थियो। कार्यक्रममा उक्त मूर्ति निर्माण गर्नुहुने कलाकार तथा कालु आर्टस् एण्ड ह्याण्डिक्लाफ्टस्का प्रबन्ध निर्देशक राकेश अवालेद्वारा आफ्नो मन्तव्य प्रकट गर्ने क्रममा ह्याण्डिक्लाफ्टका कामदारलगायत बुलु, चापागाउँ, थेचोका श्रद्धालु जनताको सहयोगमा सो मूर्ति निर्माण सफल भएको बताउँदै वर्तमान समयमा बुद्धशिक्षा सान्दर्भिक रहेको कुरा भन्नुभयो। कार्यक्रममा प्रमुखअतिथि भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरले बुद्धमन्दिर तथा बुद्धमूर्ति उचित संरक्षण भइरहनुपर्ने कुरा बताउनु भयो। त्यसैगरी

ललितपुर जिल्ला विकास समितिका उपसभापति कृष्ण देसार, बुद्धमूर्ति स्थापना समितिका अध्यक्ष महन्तलाल महर्जनले पनि बोल्नुभएको थियो ।

अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्रमा नयाँ कार्यसमिति

काठमाडौं । अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्रको वीसौं वार्षिक साधारण सभाबाट हेमबहादुर शाक्यको अध्यक्षतामा नयाँ कार्यसमिति गठन गरिएको छ । जसमा उपाध्यक्षद्वय अमिता धाखा र शान्तमान शाक्य रहनु भएको छ । सचिव, सहसचिव, कोषाध्यक्ष तथा सहकोषाध्यक्षमा क्रमशः मन्दिरा ताम्राकार, विनय महर्जन, सविता धाखा तथा रत्नबहादुर वज्राचार्य रहनुभयो भने सदस्यमा प्रेमकुमार शाक्य, काजीलाल डंगोल, रत्न घले, ताराकमल तुलाधर, रेमबहादुर ताम्राकार, मोतिकाजी शाक्य, अञ्जनी शाक्य तथा बाबुरत्न डंगोल रहनुभएको छ ।

अंग्रेजीमा अनुवादित 'स्वयम्भू महाचैत्य'को विमोचन

काठमाडौं । पं. हेमराज शाक्यद्वारा २२ वर्षसम्म अध्ययन अनुसन्धान गरी २७ वर्षअघि नेपालभाषामा लिखित प्रसिद्ध ग्रन्थ 'स्वयम्भू महाचैत्य'को अंग्रेजी अनुवाद हालै विमोचन भएको छ । स्वयम्भू विकास मण्डलको रजतजयन्तीको उपलक्ष्यमा नेपालभाषामा प्रकाशित सो पुस्तक यसवर्ष मण्डलको स्वर्णजयन्तीको उपलक्ष्यमा अंग्रेजी अनुवाद प्रकाशित गरिएको छ । बौद्ध विद्वान मीनबहादुर शाक्यद्वारा अंग्रेजीमा अनुवाद गरिएको सो पुस्तक मण्डलको स्वर्णजयन्तीको उपलक्ष्यमा आयोजित एक समारोहमा मण्डलका अध्यक्ष कुलवीरसिंह तुलाधरबाट विमोचन गरिएको छ । समारोहमा कार्यक्रमका सभापति प्रा. आशाराम शाक्यले 'श्री स्वयम्भू महाचैत्य व थुक्रिया इतिहासय सुलाच्वंगु रहस्य' शीर्षकको कार्यपत्र पेश गर्नुभयो भने बौद्ध विद्वानद्वय फणीन्द्ररत्न वज्राचार्य र मीनबहादुर शाक्यले सो कार्यपत्रमाथि टिप्पणी गर्नुभएको थियो । मण्डलका उपाध्यक्ष वेखारत्न शाक्यद्वारा स्वागत गरी आरम्भ भएको सो कार्यक्रममा मण्डलका सचिव हितकरवीरसिंह तुलाधरले मण्डलको गतिविधिबारे बोल्नुभयो भने संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्री बुद्धिराज वज्राचार्यले धन्यवादज्ञापन गर्नुभएको थियो ।

वक्तृत्वकला प्रतियोगिता सम्पन्न

ललितपुर । युवा पुस्तकालय हःखाको आयोजनामा बुद्ध र बुद्धधर्म सम्बन्धी तेह्रौं वक्तृत्वकला प्रतियोगिता सम्पन्न भयो । उपत्यकाका विभिन्न बौद्ध संघ, संस्थाका प्रतिनिधिहरूको सहभागिता रहेको सो प्रतियोगितामा उत्कृष्ट तथा सहभागीहरूलाई हालै एक समारोहका बीच संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्री बुद्धिराज वज्राचार्यले प्रमाणपत्र, पुरस्कार तथा स्मृतिचिन्ह

प्रदान गर्नुभएको थियो । प्रतियोगितामा युवक बौद्ध मण्डलका दीपेश वज्राचार्य तथा रक्षेश्वर महाविहार संरक्षण समितिका राजु शाक्य उत्कृष्ट हुनुभएको छ । भिक्षु भदियले पञ्चशील प्रदान गरी आरम्भ भएको सो समारोहमा-भिक्षु आनन्द, अगगजाणी गुरुमाँ, ललितपुर उपमहानगरपालिकाका कार्यकारी अधिकृत कोमलप्रसाद काफ्ले तथा प्रा. डा. वज्रराज शाक्यलगायलका वक्ताहरूले पनि बोल्नुभएको थियो । आगामी वर्ष चौधौं वक्तृत्वकला प्रतियोगिताको आयोजना युवक बौद्ध मण्डलले गर्नेभएको छ ।

लुम्बिनीमा तेश्रो पटक प्रबज्या

कार्यक्रम सम्पन्न

लुम्बिनी, रूपन्देही । आषाढपूर्णिमा तथा धर्मचक्रप्रवर्तनदिवसको उपलक्ष्यमा अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध समाज, लुम्बिनीले तेश्रो पटक लुम्बिनीमा प्रबज्या कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष तथा आनन्दकुटी विहारका प्रमुख श्रद्धेय भिक्षु कुमारकाश्यप महास्थविरले पञ्चशील प्रदान गरी आरम्भ भएको सो कार्यक्रममा विभिन्न जिल्लाका दश जना कुलपुत्रहरूलाई श्रामणेर बनाई प्रबज्या गरिएको थियो । समाजका संस्थापक तथा अध्यक्ष भिक्षु मैत्री महास्थविरको अध्यक्षतामा सम्पन्न सो कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि त्रिपिटकाचार्य भिक्षु कुमारकाश्यप महास्थविरले भन्नुभयो- भिक्षु मैत्री आनन्दकुटी विहारका शिष्य हुनुहुन्छ, उहाँको बुद्धशासन र समाजसेवाबाट हामी विशेष गरी गौरवान्वित छौं । उहाँले लुम्बिनीमा बसेर बुद्ध धर्म र समाजसेवाको काम गरेको हामी देखिराखेका छौं । राजकीय बौद्ध विहार लुम्बिनीका प्रमुख भिक्षु विमलानन्द महास्थविरले बोल्नुहुँदै: मैले ३३ वर्षमा लुम्बिनीमा केही गर्न सकिन तर भिक्षु मैत्रीले केही वर्षमै गरेको प्रगतिले लुम्बिनी र कपिलवस्तुवासीहरू साह्रै खुशी छन् र उहाँको कामबाट हामी प्रभावित भएका छौं ।

विशेष अतिथिको आशनबाट महामहिन्द इन्टरनेशनल धर्मदूत सोसाइटी श्रीलंकाका प्रतिनिधि श्रद्धेय भिक्षु जिनरत्न महास्थविरले धर्मदेशना गर्नुहुँदै- भिक्षु मैत्री श्रीलंकामा १३ वर्षको उमेरमा प्रब्रजित भएदेखि नै हाम्रो सम्बन्ध छ । उहाँको श्रीलंका विद्यालयमा दश जना कुलपुत्रहरूको साथमा प्रब्रजित भएको थियो । उहाँले पनि प्रत्येक पटक दश/दश जना श्रामणेरहरू बनाउनुहुन्छ । उहाँका लुम्बिनीमा प्रब्रजित भएका श्रामणेरहरूमध्ये १४ जना श्रीलंकामा अध्ययनरत छन् । उहाँको कामप्रति श्रीलंका खुसी व्यक्त गर्दछ । सिंहली भाषाको धर्मदेशनाको अनुवाद भिक्षु मैत्रीका शिष्य भिक्षु त्रिरत्नले गर्नुभएको थियो । समाजका बरिष्ठ सल्लाहकार धर्मरत्न शाक्य 'त्रिशूली'ले सम्राट् अशोकले ८४००० विहार चैत्यहरू निर्माण गरे तर बुद्धशासनको अशियायी आफ्नो छोरा र छोरी प्रब्रजित

गरेपछि मात्रै बन्न सके । त्यसैले आफ्ना छोराहरू प्रब्रजित गर्न आमा-बाबुहरूले बुद्ध धर्मको अंशियारी भै ठूलो पुण्यलाभ गरेको छ भन्नुभयो । प्रब्रज्या कार्यक्रमका पाहुनाहरूको स्वागतसमाजका सदस्य-सचिव डा. नरेन्द्रकुमार मल्लिकले गर्नुभएको थियो । कार्यक्रममा लुम्बिनीका विभिन्न विहारका भिक्षुहरू, विभिन्न संघ-संस्थाका प्रतिनिधिहरू, समाजसेवी र श्रामणेरहरूका आमाबाबु तथा आफन्तहरूको उपस्थिति रहेको थियो । कार्यक्रममा प्रमुखअतिथिबाट शान्तिको लागि मंगलपाठ गर्नुभएको थियो भने अन्तमा पूयानुमोदन गरिएको थियो । यसअघि समाजले पहिलो पटक १२ जना र दोश्रो पटक ८ जना गरी २० जना कुलपुत्रहरूलाई श्रामणेर बनाई प्रब्रज्या कार्यक्रम सम्पन्न गरिसकेको छ । प्रब्रजित हुनेहरूको नामावली यस प्रकार छ - धनगढी, कैलालीका पवनप्रकाश राणा (उपरतन), ओपि राणा (पियरतन), शिवचारी राणा (आरियरतन), सुनिल राणा (ज्ञानरतन) बलम्बु, काठमाडौंका सुन्दर महर्जन (संघरतन), मनीष श्रेष्ठ (नालक) धिमि, भक्तपुरका विशेष प्रजापति (बुद्धरतन), सांगा, काभ्रेका सुरेन्द्र नापित (धम्मरतन), धादिङका कपिल लामा (शीलरतन), लुम्बिनीका राहुल चौधरी (राहुल)

युवक बौद्ध मण्डलको वार्षिक साधारणसभा

सम्पन्न

ललितपुर । युवक बौद्ध मण्डलको ३५औं वार्षिक साधारण सभाको उद्घाटन संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्री बुद्धिराज वज्राचार्यले हालै एक समारोहका बीच गर्नुभयो । साधारण सभाबाट सानुराजा शाक्यको अध्यक्षतामा १९औं कार्यसमिति गठन गरिएको छ । जसमा सुरेन्द्र शाक्य उपाध्यक्ष तथा राजेश शाक्य महासचिव रहनुभयो भने सचिवद्वयमा बुद्धरत्न शाक्य तथा सानुभाइ (नन्द) शाक्य, कोषाध्यक्षमा हेमरत्न शाक्य, सहकोषाध्यक्षमा नवीन वज्राचार्य, प्रचार सचिवमा हेरारत्न शाक्य, प्रचार सहसचिवमा ज्ञानमुनि शाक्य तथा सदस्यमा सुचित्रमान शाक्य, चन्द्रमान शाक्य, भाइराजा शाक्य, सुगिन्द्र शाक्य, डा. प्रदीप वज्राचार्य, सुरोज शाक्य तथा आशारत्न शाक्य रहनुभएको छ ।

ललितपुरमा परम्परागत पञ्चदान सम्पन्न

ललितपुर । ललितपुरमा लोप हुन लागेको पञ्चदान परम्परालाई पुनर्जीवित गर्ने उद्देश्यले श्रावणशुक्ल अष्टमीका दिन युवक बौद्ध मण्डलको आयोजनामा पञ्चदान ग्रहण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ । स्थानीय न्यायक बहीबाट शुरु भई गा:बहा:, सिबहा:, नागबहा:, क्वा:बहा:, ह:खा, नुग: हुँदै थैनामा पुगेर समापन भएको सो कार्यक्रममा मण्डलका पदाधिकारी

तथा सदस्यहरू गरेर करीब ३२ जनाको सहभागिता रहेको थियो । सोही दिन मण्डलका वरिष्ठ सल्लाहकार प्रा. आशाराम शाक्यले एक कार्यक्रमकाबीच नवगठीत कार्यसमितिका पदाधिकारीहरूलाई शपथ ग्रहण गराइयो । कार्यक्रममा निवर्तमान पदाधिकारीहरूद्वारा नवगठीत कार्यसमितिका पदाधिकारीहरूलाई आफ्नो जिम्मामा रहेका विभिन्न फाइल तथा कागजात हस्तान्तरण गरिएको थियो ।

एउटै नामका दुई उपासकको

एकै दिन देहावसान

नगदेश, भक्तपुर । नगदेशमा बुद्ध धर्म चीरस्थायीका लागि महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउनुहुने हरिबहादुर बादेको ७० वर्षको उमेरमा निधन भएको छ । मृतक हरिबहादुर लगायत उहाँका दाजुहरूले नगदेश बौद्ध समूहका लागि जग्गा दान दिनुभएको थियो । सोही दिन नगदेश बौद्ध समूहका सदस्य एवं समाजसेवी हरिबहादुर घजुको ६४ वर्षको उमेरमा देहावसान भएको छ । उहाँले नगदेशमा शिक्षा विकासको लागि विद्यालय संचालक समितिमा रहेर सेवा पुऱ्याउनु भएको थियो । उहाँको मृत्यु पछि उहाँको परिवारजनको सहमतिमा दुइटै आँखा दान गरिएको थियो । जसमा एउटा सिन्धुली निवासी ४७ वर्षीय माभी थरका तथा अर्को नवलपरासीका १६ वर्षीय भूजेल थरका व्यक्तिहरूलाई प्रत्यारोपण गरिएको थियो ।

पाप कर्म कहिल्यै नगर्नु ।

पुण्य गर्दै जानु ।

आफ्नो (मन) चित्तलाई शुद्ध गर्नु
यहि नै बुद्धको उपदेश हो ।

विश्व मोटर ट्रेडर्स

ख-२, ४०८, पुतलिसडक, काठमाडौं, नेपाल ।

फोन नं: ४२२५६२५, ४२४४१७३, फ्याक्स: ४२२१८५५

ईमेल: vmtautoparts@wlink.com.np

टोयोटा, मित्र्सबिसि, निशान, इसुजु, सुजुकि इत्यादि
गाडिका पार्ट्सहरू को लागि सम्पर्क गर्नुहोस् ।